

KAUNIS VANKILA

Sähköä ja kännykkäteilyä paossa

GUNILLA LADBERG

Sisällys

Kääntäjän kommentti.....	3
Pakolainen omassa maassaan.....	5
<i>Inger</i>	
”Koko elämäni muuttui kolmessa päivässä”.....	6
Mahdoton pako.....	9
<i>Klas</i>	
”Niin, se on kaunis vankila”.....	13
Oireet: erilaisia, muuttuvia, aina vain pahempia.....	15
<i>Maria</i>	
”Kuin olisimme spitaalisia”.....	19
Kova elämä.....	21
<i>Kenneth</i>	
”Luulin sen olevan jotakin psyykkistä”.....	23
Perheen ja ystävien menettäminen.....	25
Ei ainoastaan aikuiset.....	27
Epäilyä ja vastustusta.....	31
Ihmisoikeudet teoriassa ja käytännössä.....	38
Kuunnelkaa heitä!.....	40
Referenssejä ja lukutipsejä.....	41

Kääntäjän kommentti

Tytti Enroth-Nortes

Kaunis vankila – oli minulle satuttava lukuelämys, koska kirja kertoo niin omakohtaisesti koettua elämää. Olen sähköyliherkkä itsekin, tai ehkä sanoisin mieluummin säteilysairas, koska se mielestäni kuvaa paremmin mitä tunnen yhteiskuntaa kohtaan. Meitä lienee jo kymmeniä tuhansia Suomessa.

Kirjan lukeminen aiheutti myös miehessäni vahvoja tunteita. Hän on kulkenut vierelläni nämä koettelemusten vuodet – ihan lähelläni. Ja matka jatkuu... Vaikka olen paljon paremmassa kunnossa kuin vuosia sitten, tulee meidän elämämme aina olemaan poikkeava. Mistä minä joudun luopumaan, joutuu usein myös hän.

Mutta siitä huolimatta ettemme voi täysin elää ns. normaalia elämää, niin onhan myönnettävä hyvät puolet tässä epänormaalissa... Olemme oppineet selviämään suurelta osin sähköttömässä kodissa. Se on terveellistä ja halvempaa, joskaan ei aina niin käytännöllistä. Pesukone, pölynimuri, sähköhella, televisio, tietokone, tietysti kännykkä ja monet muut laitteet eivät kuulu meidän talouteemme enää.

Mitä oireita elektromagneettinen säteily aiheuttaa? Kramppeja, päänsärkyä, hengitysvaikeuksia, huimausta, pakkoliikkeitä... Kaikkein pahinta on mastojen ja tukiasemien taukoamaton taustasäteily, koska sitä ei voi ”sulkea pois”. Nukunkin faradayhäkissä, johon korkeataajuinenkaan säteily ei juuri pääse. En pysty nukkumaan paikassa, jossa on mikroaaltosäteilyä. Elimistölle pitää antaa mahdollisuus palautua edes öiseen aikaan.

Miehelleni Kaunis vankila toi vahvasti pintaan ne vihan ja surun tunteet, joita olemme yhdessä vuosien mittaan käyneet läpi. Mikroaaltosäteily tuhoaa niin monen ihmisen elämää ja terveyttä, sekä sulkee heidät kaiken ulkopuolelle ilman että vastuussa olevat kohottaisivat sormeakaan auttaakseen heitä. Sitä on vaikea sulattaa. Yhteiskunta, joka ensin tuhoaa ihmisen – eikö sen tulisi tehdä kaikkensa tukeakseen kärsimään joutuneita?

Mutta sähköyliherkkyys on sairaus, ”jota ei ole”. Ei ainakaan myönnetä. Uusi teknologia on otettu käyttöön ilman lääketieteellisiä tutkimuksia ja nyt kukaan päättäjistä ei uskalla astua esiin ja sanoa: ”On tehty suuri virhe.”

Mitä, jos tarvitset sairaalaa? Ei ole minkäänlaista valmiutta niitä varten, joille sairaalan sähköinen ympäristö voi olla hengenvaarallinen. Sähkösaneeraus on vielä melko tuntematon käsite meillä.

Teknopakolaiset eivät siis saa apua mistään. Ei ole edes asuinpaikkaa, jossa ”sairastuttajan”, eli mikroaaltosäteilyn läsnäoloa pääsisi pakoon. ”There is no place to hide” on amerikkalaisen julkaisun nimi, joka hyvin kuvaa sähkölle herkistyneiden todellisuutta. Niin, minne piiloutua tässä teknologian laboratoriossa, joksi Suomi on muuttunut viimeisten vuosien aikana? Langattomuuden varassa koko yhteiskuntamme seisoo, tai kaatuu...

Säteilysumussa eläminen tarkoittaa herkeämätöntä rasitusta elimistölle, joka voi reagoida sekä neurologisilla että pidemmän päälle monilla muilla, vakavilla oireilla. Mutta kukaan ei välitä, vaikka aivan jokainen on vaarassa - onhan ihminen suurelta osalta ”sähkölaite” itsekin, joskin äärimmäisen pienillä tehoilla toimiva. Kun tähän hienoon järjestelmään tulee ulkoapäin läpäisevä, massiivinen sähkömagneettinen häirintä, ei ole vaikeaa ymmärtää kehon kriisiä. ”Sehän näkyy

sitten jälkeenpäin, oliko säteily vaarallista”, siteeratakseni erästä Säteilyturvakeskuksen viranomaista.

Rakasta lähimmäistäsi, kehottaa Raamattu, mutta yhteiskunta kääntää kylmästi selkensä vaikeasti säteilystä sairastuneille, rikkoo Ihmisoikeusjulistus mukaan lukien kaikkia pykäläiä, jotka ovat laadittu suojelemaan kansalaisia. Lähimmäisenrakkaus on aika vähissä. Valtion, joka tunnustaa ihmisoikeudet kuuluisi myös huolehtia niiden toteuttamisesta. Ruumiillinen koskemattomuus on käsite, mitä vastuussa olevat eivät taida tai halua ymmärtää.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä, lääkäreiltä, medialta, kirkolta, säteilyturvaviranomaisilta, hallitukselta ja presidentiltä haluaisin kysyä: Miten kuvailisitte ihmisoikeuden?

Ilman ystäväni Annen ja mieheni, Matin apua käännöstä ei olisi syntynyt. Kiitos heille!

Pakolainen omassa maassaan

Tämä pieni kirja käsittelee ihmisiä, jotka ovat joutuneet pakenemaan omassa maassaan tultuaan yliherkiksi sähkölle ja/tai uuden langattoman kommunikaatiojärjestelmän säteilylle. Itse en kärsi tästä, eikä kukaan perheestänikään.

Mutta sen jälkeen kun aloin ymmärtää kännykän ja muun langattoman kommunikaatiojärjestelmän mukanaan tuomat vaarat ja ryhdyin kirjoittamaan aiheesta, olen oppinut tuntemaan joukon sähköyliherkkiä. Joillekin heistä tila on muodostunut niin pahaksi että he ovat joutuneet pakenemaan kodeistaan ja töistään ja asettumaan asumaan metsään, mahdollisimman kauas sähköstä ja kännykkämastoista.

Se osui minuun kuin nyrkinisku: Täällä on ihmisiä jotka ovat pakolaisia omassa maassaan! He eivät pakene sotaa tai terroria vaan omaa tekniikkaamme. Pakolaisena maailman ehkä turvallisimmassa maassa - tai joka oli turvallisin ennen IT-tekniikkaa ja langattoman kommunikaation rakentamista. Jouduttuaan niin epäoikeudenmukaisesti kärsimään, heidän tarinansa täytyy kertoa heidän itsensä takia mutta myös meidän muiden, koskeehan tämä meitä kaikkia. Sähköyliherkät eivät ole toisenlaisia ihmisiä kuin sinä ja minä. Yksi ainut asia erottaa sinut ja minut heistä - hyvä onni - eikä mikään muu.

Matkustin tapaamaan näitä pakolaisia, yhteensä noin pariakymmentä ihmistä niistä sadoista, jotka ovat tunnettuja valtakunnallisessa sähköyliherkkien yhdistyksessä (Elöverkänsligas Riksförbund) ja pyysin heitä kertomaan tarinansa. Eräät teemat toistuivat melkein kaikilla ja näille teemoille olen antanut omat kappaleensa.

Jotkut ovat halunneet pysyä anonyymeinä. Toiset olivat valmiita esiintymään omilla nimillään. "Minusta kaikilla on vastuu, siksi haluan kertoa itsestäni", sanoo yksi heistä. Olen kuitenkin päättänyt antaa kaikille peitenimet painottamaan, ettei ole tärkeää keitä he ovat, vaan että kertoja voisi olla minä tai sinä.

KIITOS kaikki ystävät, Maria , Siv, Björn, Klas, Mia, Eva, Thomas, Inger, Birgit, Naser, Irene, Kenneth, Johannan isä ja Joonaksen äiti.

KIITOS että olette niin avoimesti ja rohkeasti kertoneet kivuliaista kokemuksistanne.

KIITOS että jaksatte.

KIITOS että annoitte minulle tämän luottamuksen. Olen yrittänyt hoitaa sen parhaani mukaan.

Inger**”Koko elämäni muuttui kolmessa päivässä”**

Olen ollut sähköliherkkä neljä ja puoli vuotta. Miten nopeasti elämä voikaan muuttua! Koko elämäni muuttui kolmessa päivässä. Oli kesäkuu 2002 kun sain kotiin uuden tietokoneen. Tyttäreni oli muuttanut kotoa ja mieheni oli luokkaretkellä oppilaittensa kanssa. Oli ihania kesäöitä ja istuin tietokoneen ääressä tekemässä työtä, muun muassa uusia ohjelmia.

Mutta jo ensimmäisenä iltana näin kaiken ikäänkuin sumussa. Oli kuumaa ja uskoin kärsiväni nestehukasta, joten join paljon vettä, mutta se ei auttanut. Seuraavana iltana kasvojani pisteli, minua myös huimasi. Otin lasin viiniä, ajattelin tarvitsevani juuri sitä. Kolmantena iltana istuin siinä taas ja silloin pyörryin. En ymmärtänyt mitään. Istahdin TV:n ääreen ja tunsin pistelyä joka puolella kehossani, minua huimasi ja silmissä sumeni. Seuraavana aamuna en kestänyt jääkaappia, pakastinta enkä hellaa.

Pitkiä puheluita langattomassa puhelimesta

Tein puolipäiväisesti työtä apteekissa ja olin käyttänyt tietokonetta 80-luvulta asti. Hankin hyvin myöhäisessä vaiheessa kännykän. Minulla kuitenkin oli kotona langaton DECT-puhelin. Koska olin myös poliittisesti aktiivi, pitkiä puheluita oli paljon.

Tämän kaiken tapahtuessa soitin eräälle tuntemalleni henkilölle kysyäkseni sähköliherkkyyden oireista, miten sairaus alkaa. Hän kertoi pistelystä kasvoissa... luhistuin. Makasin kolme päivää puutarhakeinussa ja itkin, koska tajusin että peli oli menetetty.

Mutta mitä nyt eteen? En voinut asua kotona, omassa talossamme. Sain lainaksi asuntovaunun, jossa asuin jonkin aikaa. Syksyn kylmennyttyä kytkin lämmön päälle sillä seurauksella että jouduin *ryömimään* ulos asuntovaunusta. En kestänyt lämpöpatteria.

Onnistuimme löytämään metsätorpan Taalainmaan rajalta. Ei ollut vettä, lämpöä eikä WC:tä – ainoastaan avotakka, joka ei kovin paljon lämmittänyt. Asuin siellä yksin. Mieheni tuli joskus tuomaan puhtaita vaatteita, vettä, polttoainetta ja ruokaa. Olin ilman lämpöä loka-marraskuuhun asti, sitten tuli liian kylmää. Löydettiin toinen torppa, ilman vettä sekin, mutta puuhella oli. Asuin siellä koko talven. Ulkona oli miinus 25 astetta kolme viikkoa peräkkäin ja sisällä lämpötila lähenteli nollaa. Nukuin monen, monen peiton alla. Raaputin lattiasta jäätä ja koiran vesikuppikin jäättyi. Matkalaukussa olevien puhtaiden alusvaatteiden joukosta löysin isoja jääpalasia. Mutta kyllä se menetteli – eihän minulla ollut valinnanvaraa.

Asuin juurakossa

Herätessäni yhtenä aamuna huomasin voivani epätavallisen huonosti. Eräs ystäväni tuli minua hakemaan kotiin ja sanoi: ”Olet yhtä valkoinen kasvoistasi kuin tuo sohva!” Olin niin poissaoleva, etten muista miten myöhemmin pääsin pois kotoa. Ymmärsin säteilyn lisääntyneen ja sain tietää että uusia mastoja oli noussut ja tiedonsiirtojärjestelmiä oli rakennettu helpottamaan kuorma-autojen suunnistusta.

Ei, en voinut olla missään. Löysin juurakon metsästä jossa asuin. Oli keskitalvi, mutta nukuin enimmäkseen siellä, päivisin kuljeksin ulkona. Kyse oli vain eloonjäämisestä.

Sitten ostimme työmaaparakin ja siellä oli tosi hyvä! Se oli niin lähellä taloamme että saatoinkin hakea ruokaa kotoa. Mutta lämpöä ei ollut. Hankin nestekaasulämmittimen, mutta en voinut pitää sitä päällä kuin päivällä. En sietänyt sitäkään, se vei kaiken hapen.

Kävin näinä aikoina hyvin intensiivistä kirjeenvaihtoa kunnan kanssa. Vihdoin annettiin tukea kotini sähkösaneerausta varten. Sain 50 000, mutta jouduin itse sijoittamaan 70 000. Pääsin muuttamaan takaisin kotiin joulukuussa 2003. Mutta kuukauden kuluttua tulin taas

huonokuntoiseksi. Miksi? Uusi 3G-masto oli otettu käyttöön noin kolmen kilometrin päässä asunnostani. Ei auttanut muu kuin lähteä taas!

Minulla ei ole kotia

Sitten löysin tämän talon, jossa minä nyt asun muutaman muun kanssa. Talo oli tullessamme todella huono, multalattia, ei toimivaa WC:tä, eikä lämpöä. Pikkuhiljaa olemme onnistuneet aikaansaamaan jonkun verran parannuksia. Sähköinen ympäristö ei täällä ole ollenkaan hyvä, mutta on vaikeaa löytää mitään sopivaa niin vaikeasti vammautuneille kuin me olemme.

Kaikissa paikoissa joissa olen asunut, myös täällä, minulla ei ole ollut mukana mitään henkilökohtaisia esineitä. Olen lainannut ja saanut sen mitä minulla on, toiveena oli muuttaa taas kotiin, mutta se toivo on nyt mennyt.

Otin kuitenkin tänne muutamia tavaroita, muun muassa keittiöpöydän. En unohda ikinä sitä tunnetta kun se oli tässä. Istahdin sen ääreen ja itkin. Se on minun pöytäni, minun naarmuni... Otin sitten yhä enemmän tavaroita tänne. Mutta kotiin? Ei - minulla ei ole kotia enää.

Avioero

Aika on mennyt jonnekin ja meidän kolmekymmentäkaksivuotinen avioliittomme on päättynyt eroon. Mieheni ei jaksanut olla kanssani. Hän hoiti kaiken huollon, ostokset, vedet ja pyykkiä ja toi lehtiä. Hän on ollut mahtava käytännön asioissa ja huomaavainen tuoden esimerkiksi suklaata, jota en ollut tilannut. Mutta hän ei koskaan asunut luonani. Istuin pyhät yksin.

Kesällä 2005 olin ehdottanut monenlaista mitä voisimme täällä tehdä: patikoida tuntureilla, mennä kanoottiretkille, tutkia mökkiä perin pohjin... Mutta kaikelle tuli vain ei. Vihdoin otin tilanteen puheeksi hänen kanssaan.

Se oli lyhyt keskustelu. Kysyin häneltä: ”Mitä tunnet? Mitä teemme? Yritetäänkö hankkia talo metsästä jossa voimme asua?” ”En tiedä, mutta en voi kuvitella eläväni kuten sinun on pakko. Ilman TV:tä, ilman radiota ja kaikkea.” ”Sittenhän on parempi että kumpikin saa elää omaa elämäänsä?” Hän oli samaa mieltä. ”Menemmekö niin pitkälle että erotaan?” Silloin hän paljasti itsensä: ”KYLLÄ!” Näin hän sanoi. ”Se maksaa 450 kruunua”, sanoin. ”Minä maksan!”, hän sanoi. Kymmenessä minuutissa meni meidän kolmekymmentäkaksi vuottamme helvettiin.

Tyttäreni otti välimatkaa

Tyttärenme on ollut vihainen ja pettynyt avioeromme johdosta. Hän otti joksikin aikaa välimatkaa minusta. Hän kai pelkäsi. Nyt on paremmin ja minulla on ihana lapsenlapsi, jonka kanssa olen ollut paljon. Saan pitää hänet usein täällä.

Jouluaattona olin heidän luonaan kolme tuntia ja avasimme lahjoja ja söimme yhdessä. Ajattelin, kunhan en vain pyörtyisi tai oksentaisi, niin kaikki menee hyvin.

Kirjastoauto

Kaikesta huolimatta tapahtuu positiivistakin. Olen pystynyt järjestämään meille muutamia asioita täällä. Minullahan on poliittinen kokemukseni, joten tiedän miten monessa asiassa pitää menetellä. Meillä on nyt oikeus kuljetusapuun ja kotisairaanhoidon. Ja olen järjestänyt tänne kirjastoauton, joka on ainut mahdollisuutemme kulttuuriin, kun emme pääse kirjastoon. Kuljettaja sammuttaa heti moottorin, tietokoneen, loisteputket ja kännykän meidän tullessamme. Saatuaamme kirjat poistumme bussista jolloin hän rekisteröi kaiken tietokoneeseen.

”Tämä on sinun elämäsi”

Kaksi vuotta sitten minulla oli depressio tämän takia, kun tajusin: ”Tämä Inger, on elämäsi. Se ei tule muuttumaan. Olet sen verran vammautunut.”

Sitä ei pysy mukana yhteiskunnan ja maailman tapahtumissa. On myös kyse arkisista asioista. Eräs ystäväni soitti Bangkokista: ”Haluan vain kertoa että olen elossa”, hän sanoi. ”Ja mikset olisi?”, kysyin. ”Onhan täällä ammuttu vähän joka paikassa”, hän sanoi. Minulla ei ollut aavistustakaan että Bangkokissa oli ollut terrori-isku. Eihän sitä pysty seuraamaan tapahtumia. Lehden tilaaminenkin on kallista, sähköyliherkkyys on myös taloudellinen katastrofi.

Itsestäänselvyyksiä ei ole enää olemassa. Mutta pienikin parannus merkitsee paljon. Nyt saan kotiin nestekaasulampun, enkä ole enää pelkkien kynttilöiden varassa. Se on mahtavaa!

Tulen olemaan mukana kun saamme oikeutta!

Elämä ei ole sitä mitä sen pitäisi olla. Tämä ei ole elämää. Ja nyt, kun täällä on vaikeampaa ajattelen: Ei, en enää muuta kertaakaan. En jaksa. Säteilukuormitus on paljon suurempi täällä nykyään. Muutama vuosi sitten oli parempi, oksentaminen ja pyörtyminen loppuivat ja muut oireet eivät olleet yhtä vakavia kuin aikaisemmin. Mutta nyt on menty huonompaan suuntaan.

Eilen tapahtui jotakin sellaista, mitä en aikaisemmin ole kokenut. Olin mennyt taas järvelle Klasin luo katsomaan hänen tietokonettaan. Silloin silmäni kääntyivät sisäänpäin, kuten karsastuksessa, mutta vielä enemmän. Jouduin katsomaan ensin yhdellä silmällä, sitten toisella. Kesti muutamia minutteja ennen kuin se korjaantui. Pelästyin kuollakseni.

Loppujen lopuksi tässä on kyse kaikkein tärkeimmistä perusasioista elämässä, että on katto pään päällä eikä tarvitse palella. Mutta tunne, että olet kaiken ulkopuolella on niin hirveä. Sinuahan ei uskota, etkä itsekään ymmärrä mitä oikein on tapahtunut. Olin, kuten jo kerroin, poliittisesti aktiivi ja aikatauluni oli täynnä, mutta kolmessa päivässä kaikki loppui.

Itsemurha-ajatukset tulevat usein. Ei mene päivääkään, etten miettisi mitä teen lopettaakseni tämän kaiken. Mutta tänään saan uuden lampun! Ja tyttärentytär tulee käymään. Tuollaiset ajatukset estävät ryhtymästä toimeen. Ja haluan kirjoittaa ja kertoa tilanteestamme. *Tulen olemaan mukana, kun saamme oikeutta!* Kun voimme sanoa: Mitä sanoimmekaan. Miksette kuunnelleet meitä?

Mahdoton pako

Suurin osa pakolaisista, joita olen haastatellut, ovat paenneet paikasta toiseen. Ei siis ole kyse sellaisesta muutosta, kuin meillä muilla etsiessämme asuntoa. On kirjaimellisesti kyse pakenemisestä. ”Olen paennut sähköä ja mikroaaltosäteilyä panoksena elämä. Minulla ei ole ollut valinnan varaa. Kysymys on eloonjäämisvaistosta”, sanoo Maria.

Evan ja Thomaksen pako

Eva on se joka on sähköyliherkkä. Thomas on hänen miehensä, joka epäsuorasti joutuu myös kärsimään. Kärsimään sekä elämän rajoittuneisuudesta ja myös siitä, että hän on joutunut tekemään kohtuuttoman paljon työtä jotta jokainen uusi paikka, johon he ovat paenneet olisi Evalle sovelias ja siellä voisi asua. Kun pyydän Thomasta kertomaan, hän sanoo: ”Niin, tarinanihan seuraa Evan kertomusta. Niin se on tehnyt yli kolmekymmentä vuotta.”

Kaksi vuotta kellarissa

Eva: ”Asuimme Järnassa. Sitten se ei enää sujunut, herkistyin ja herkistyin. Emme voineet sähkösaneerata taloa siellä olevien magneettikenttien takia. Vointini oli vähän parempi talon kellarissa, joten asuin siellä kaksi vuotta. Kaksi vuotta pimeydessä, ilman päivänvaloa, oli vain pienet luukut seinissä. Mutta viimein meidän oli muutettava Järnasta.

Hankimme pienen vapaa-ajan mökin Södertäljen ulkopuolelta. Thomas suurensi sitä, lisäsi eristyksiä ja rakensi autotallin ja vierasmajan. Muuttaessamme mökkiin alueella asui vain yksi henkilö. Poismuuttaessamme vakituksia asukkaita oli 13-14 ja heillä oli tavaraa, kuten TV ja hälytyslaitteita. Ja sitten alkoi kännykkäverkon rakentaminen. Järven toiselle puolelle kohosi mastometsä.

Kaikki vain paheni, kehoni vapisi aina. Se oli kestänytöntä. En voinut nukkua öisin, joten kävelin ulkosalla. Otin koiran mukaani ja hoiperkelin metsässä.”

Thomas: ”Niin, meidän oli pakko muuttaa sieltäkin pois. Oli taas etsittävä talo. Se oli yhtä menoa joka vapaahetki. Ostettiin asuntovaunu, jonka Eva sai pitää rauhallisessa paikassa. Sitten myimme mökin ja muutimme Björnlundaan. Löysimme hienon talon, jonka sähkösaneerasimme.

Täydellinen haaksirikko

Eva: ”Voin hyvin siellä, jaksoin jopa olla kävelemässä. Se oli ihanaa ja helvetti päässä hellitti. Ja nukuin, niin, nukuin aina! Sitten tuli uusi sähkömittari, jolloin kaikki taas romahti. Onnistuimme kyllä pitämään vanhan oman mittarin, mutta naapurin uusi mittari oli samassa tolpassa ja pilasi meidän hyvän sähkötilanteemme. Me pystyimme mittaamaan muutoksen.

Vattenfall-laitoksen kanssa ei ollut erityisen mukavaa olla tekemisissä. Mutta olemmehan tottuneet siihen, että meitä kohdellaan huonosti. Hankimme filtlerin, joka tuli maksamaan 16 000 kruunua. Se ei täysin korjannut olosuhteita, mutta saatoinkin kuitenkin sietää tilanteen. Sitten tapahtui jotakin, niin etten enää voinut olla ulkona. Osoittautui, että kyseessä oli Wimaxin langattoman laajakaistan koelähetykset. Kuljeskelin ympäriinsä hoiperrelle, oli raskasta ja vaikeaa hengittää.

Tulimme sitten tänne. Vuokrasimme tämän mökin kesällä, kokeilimme asumista lomalla. Oli kuin unta tulla tänne. Ajoimme takaisin Sörmlandiin, Thomas sanoutui irti työstään, myimme talon ja muutimme tänne. Nyt me elämme minun eläkkeeni turvin.

Täällä on mahdollisimman vähän sähköä. Keittiön lampun johto on sähkösuojattu. Meillä on käymälä ja kun on kylmä ilma, saattaa aamuisin lämpötila olla 11 astetta sisällä. Kyllähän me asumme maalauksellisessa paikassa, mutta olemme siinä iässä, jossa yleensä etsitään helppoa

asumista. Hyvin rakennetusta, lämpöisestä talosta ei vapaaehtoisesti pakene torppaan jossa on ulkokäymälä.”

Elisabethin pako

Elisabeth sairastui kun hän joutui vaihtamaan työtä ja aloitti työskentelyn tietokoneella.

”Opiskelin graafiseksi muotoilijaksi ja työskentelin tietokoneella. Se oli todella hauskaa! Halusin omistautua sille. Opiskelun päätyttyä harjoittelin Enköpingissä, mutta kolmen viikon jälkeen olin aivan lopussa. Kärsin huimauksesta ja sydänoireista, iho- ja silmävaivoista, päänsärystä, väsymyksestä, enkä osannut ollenkaan keskittyä.”

Elisabethin tilanne paheni pahenemistaan. ”2005 tammikuussa tulivat uudet sähkömittarit ja ne olivat pahinta lajia. Sain vaikeita oireita ja voin äärimmäisen huonosti. Otin yhteyttä Vattenfall-laitokseen ja yhteistyöhalua löytyi ensin, tultiin asentamaan filteri, mutta se ei auttanut. En voinut paremmin, eivätkä meidän omat mittauslaitteemmekaan näyttäneet muutosta parempaan. Kerrottuamme tästä sähkölaitokselle, muuttui heidän asenteensa välittömästi. Kirjoitimme monia kirjeitä, yhä korkeammalle tasolle, mutta vastaus oli ettei asia ollut heidän vastuullaan – laitos oli tehnyt tehtävänsä.

Yö täällä, yö siellä...

Tänä aikana en pystynyt nukkumaan talossa. Nukuin muualla, yön täällä, yön siellä. Ei sekään mennyt hyvin. On vaikea löytää siedettävää paikkaa kun on sähköliherkkä. Kunnostin tontilla olevaa asuntovaunua ja aloin nukkua siinä. Meni hyvin jonkun aikaa. Päivisin olin mahdollisimman paljon ulkona ja sisällä ollessani olin useimmiten katkaissut sähkön.

Tulin yhä huonompaan kuntoon keväällä. Lähdin viikoksi paikkaan, missä palauduin aika hyvin. Kotiin tultuani tilanne huononi taas. Tunsin että minun on päästävä pois, pois, pois. Minne? Silloin satuin näkemään ilmoituksen FEB:n lehdessä ”Ljusglimten” eräästä paikasta Grangärdessä. Avokumppani ajoi minut sinne. (FEB = Elöverkänsligas Riksförbund eli Ruotsin sähköliherkkien valtakunnanjärjestö)

Siellä asui Erika, tyttö joka oli vaikeasti sähköliherkkä. Erika ymmärsi minua, hänhän tiesi mistä oli kyse. En pystynyt nukkumaan, olin täysin pois tolaltani. Olin myös niin *peloissani, niin hirvittävän peloissani*. Olenko tällainen koko elämäni? On hirveää kun ei ymmärrä kehon reagoiteja. Erika sanoi minulle: Saat tehdä mitä ikinä haluat. Saat huutaa, itkeä, käyttää nyrkkejä, mitä vain, mutta älä anna periksi!”

Itkin ja potkin puita

Kahden kuukauden verran minulla oli aika hyvä Grangärdessä. Paikka oli vanha vuohitila ja asuin asuntovaunussani kaukana taloista. Aluksi en nukkunut juuri ollenkaan, ehkä jonkun tunnin yössä. Kehoni kapinoi täydellisesti. Makasin hereillä yö yön perään ja olin lopulta aivan epätoivoinen. Kävelin tosi paljon metsässä, huusin, itkin ja potkin puita... Joka päivä ajattelin, miten selviän tästä? Pikku hiljaa keho alkoi oireilla vähemmän ja lähtiessäni Grangärdetistä kahden kuukauden jälkeen voin paremmin.

Ystävät olivat nyt löytäneet mökin Salan ulkopuolelta. He tekivät siellä mittauksia ja säteilytilanne oli hyvä! Lähdin koeasumaan sinne. Se oli kodikas pieni mökki metsän keskellä. Vietin siellä yhden yön. Nukuin erittäin huonosti, kurkku ja keuhkoputket olivat hyvin kipeät aamulla, enkä pystynyt juuri hengittämään. Piti vain päästä ulos.

Jouduin viemään tavarani asuntovaunuun takaisin ja asumaan siellä. Uusi ongelma, minne nyt lähtisin? Tässä istun yksin metsässä ilman puhelinta, enkä juuri voinut ajaa autoa. Kun mökin omistajat saivat tietää etten aikonutkaan ostaa sitä, annettiin kaksi päivää aikaa siirtää asuntovaunu pois. Paniikki!

Silloin varsinainen muuttosirkus alkoi. Poikani ja sähköliherkkät ystäväni auttoivat siirtämään vaunua useita kertoja. Kokeilin asumista tuttavien ja tuttavan tuttavien luona, mutta joka paikassa

voin enemmän tai vähemmän huonosti. Yhden kuukauden verran asuin ystävien luona vaunussa Bålstan ulkopuolella. Tuntui hyvältä asua ystävien luona ja matka sieltä kotiin oli lyhyempi. Minua tultiin enemmän katsomaan. Valitettavasti en sietänyt pidemmän päälle siellä vallitsevaa säteilyä. Tunsin, yhä epätoivoisemmin, etten voinut jäädä sinnekään.

Yksin autiolla leirintäalueella

Olin aikaisemmin katsellut Västeråsin ulkopuolella olevaa leirintäaluetta. Koin nyt ainoaksi mahdollisuudeksi muuttaa sinne. Se oli viides muutto kahden ja puolen kuukauden aikana.

Nyt sitten istuin yksin asuntovaunussa autiolla leirintäalueella marraskuun pimeydessä. Omaiset ja ystävät etsivät ja etsivät asuntoa, mutta kaikki yritykset johtivat umpikujaan. En voinut muuta kuin kirjoittaa kirjeitä. Tunsin itseni niin avuttomaksi!

Monet ongelmat olivat kasaantuneet. Minne lähtisin keväällä? Minähän tiesin että ihmisten saapuessa leirintäalueelle kännyköitensä ja laitteittensa kanssa en voisi jäädä. Miten selviäisin taloudellisesti tilanteesta? En enää saanut olla sairaalomalla, saisinko sairauskorvausta ja kuinka pieni se olisi? Kuinka minulla olisi varaa ostaa talo itselleni? Vuokraaminenhan vaikutti mahdottomalta. Suhde avokumppanin kanssa alkoi olla yhä kireämpi ja rasittavampi.

Olin surkeassa kunnossa tullessani leirintäalueelle. Muuttosirkus ja ne huonot sähköolosuhteet, joissa olin asunut olivat ottaneet voimille.”

Elisabeth joutui vieläkin pakenemaan muutamia kertoja ennen kuin löysi nykyisen asunnon, jossa hän voi kaikkea muuta kuin hyvin, mutta huomattavasti paremmin kuin muualla. Hän ja avopuoliso ovat muuttaneet erilleen.

Äkkilähtö

Voi joutua ryntäämään tielle muutamassa minuutissa palaamatta koskaan.

Björn: ”Yöllä kesäkuun ensimmäisenä päivänä heräsin viimeisen kerran vanhassa talossamme. Sydän hakkasi, ihoa poltti, kova kipu kielessä, hirvittävä jano vaikka join ja join. Minuutti minuutilta tilanne paheni. Sähköaitaukset! Voihan piru! Ulos autoon! Pako.

Keskioyöllä naapuri oli varoittamatta kytkenyt sähköaitauksen päälle, vaikka meillä oli sopimus. Se koski aitausta, jota me olimme saaneet kytkeä päälle monia vuosia luottamustehtävänä, kun lähdimme kotoa ja sulkea kotiin tullessamme. Nyt sen piti olla jatkuvasti päällä. Omistaja, joka oli sairaanhoitaja, ei enää jaksanut vapaa-aikanaan ottaa huomioon sairaita ihmisiä. Hänellä oli työssään tarpeeksi sellaista. Hän ei kuitenkaan epäillyt meidän sähköliherkkyyttämme.

Muutaman päivän kuluttua saimme lainaksi asuntovaunun ilman lämpöeristystä. Se oli kuitenkin hyvä koska ’volkkarimme’ olisi ollut liian ahdas asunnoksi.”

Koeasuminen

Koeasuminen on sana jota en ollut koskaan kuullut ennen tutustumistani näihin ihmisiin. Sähköpakolaisen täytyy usein asua kokeeksi jonkun aikaa tunteakseen onko uusi paikka siedettävä. Tämä sen vuoksi, että rasitus vaihtelee niin paljon. Mikä tuntuu suhteellisen hyvältä ensimmäisenä päivänä, voi olla kestämatöntä viikon kuluttua. Pitää siis koeasua – mehän luomme tarvitessamme sanoja.

Kenneth: ”Minun täytyy koeasua saadakseni selville voinko vuokrata tai ostaa paikan. Olen jo muuttanut 25-30 kertaa. Olen yöpynyt sekä autossa että teltassa. Asuntovaununkin minulla on.”

Kun me muut katsomme asuntoa, päätämme, muutammeko siihen. Koeasuminen on harvoin ajankohtaista ennen talon ostoa ja välittäjä kyllä hämmästyisi, jos pyytäisimme sellaista.

Melkein kaikki haastattelemanani ihmiset ovat asuneet kokeeksi monissa paikoissa. Mutta joskus se ei ole mahdollista. Silloin täytyy yrittää onnenkaupalla - huomatakseen ettei voinut asua täälläkään.

Ja huomenna?

Elektromagneettinen rasitus on harvoin muuttumaton yhdessä paikassa, vaan se vaihtelee, mutta kokonaisrasitus lisääntyy todennäköisesti joka paikassa. Mehän käytämme yhä enemmän langattomia verkkoja, langatonta laajakaistaa, elektroniikkaa kodeissa, autoissa ja tavarataloissa... Lopuksi ihmisellä ei ole lepoa.

Björn: ”Kun naapurit tulevat mökilleen kännyköineen on meidä pakko heti rynnätä täältä pakoon. ’Jos ette kestä kännyköitämme, niin voittehan te lähteä täältä kun me tulemme’, he sanoivat. ’Kyllä, mutta voittehan te soittaa ja varoittaa tulostanne’, me sanoimme. Ei, sitä he eivät halunneet tehdä. Meidän täytyy aina olla valmiit lähtemään, emmekä koskaan tiedä kuinka kauan meidän on pysyttävä poissa.”

Mia: ”Ei voi milloinkaan levätä, koska ei tiedä miltä huomina näyttää. Voinko jäädä asumaan? Täällähän on pahempaa kuin tullessani tänne. Eikö omaan kotiin pitäisi olla helppo mennä? Jotkut poliitikot puhuvat että sairaalaan pitää olla helppo mennä j.n.e. mutta asuminenhan on tärkeämpää. Me olemme ei-ihmisiä. Meitä ei ole, meidän ei kuulu olla.

Meitä ajaa säteily, siltä se tuntuu. Tuntee itsensä ajetuksi. Koko ajan.”

Klas

”Niin, se on kaunis vankila.”

Kun kuljemme kohti Klasin pientä mökkiä, huomautan, miten hienosti se sijaitsee järven rannassa. ”Niin”, sanoo Klas. ”Se on kaunis vankila. Mutta pahuksen vankila silti.”

Klas pystyy käyttämään joitakin laitteita, joiden kanssa muut sähköpakoiset eivät selviä. Hän on rakentanut mökkiinsä studion, jossa laitteet ja instrumentit ovat suojatut kaikkien sääntöjen mukaisesti, jotta sähkö- ja magneettikentät vaikuttaisivat mahdollisimman vähän häneen. Kun kaikki on suojattu ja eristetty, pystyy hän kohtalaisen hyvin työskentelemään sisällä niin kauan kuin talon ympäristössä ei säteile liikaa.

”Olen tehnyt mainoksia ja sävellän myös musiikkia. Nyt juuri minulla on musikaali meneillään. Vuonna 1996 tein puhelinpäivystystä kännykällä. Kannoin kännykkää takataskussa ja eräänä päivänä kotiin tultuani minulla oli punainen ruusu pakarassani. Silloin ajattelin että tekniikassa on jotakin vialla. Sen jälkeen minulla ei ole ollut kännykkää. Siirryin Minicall-systeemiin.”

Jalkahiki ja apatia

”Vuoteen -99 saakka oli sitten hiljaista. Sain työtä verkkosuunnittelijana ja multimediatuottajana. Kun tulin työpaikalle ja aloitin työt kehoni teki kapinan. Sain myös hurjan jalkahien. En ollut juuri kärsinyt jalkahiestä, mutta nyt jalat oli pestävä viisi kertaa päivässä! Osoittautui, että istuin 80 sentin päässä DECT-puhelimen paneelista ja lisäksi minulla oli kolme kuvaputkea lähelläni.

Sitten menetin keskittymiskykyni ja tulin apaattiseksi. Minun oli pakko kirjoittaa muistilistoja ja merkitä niihin kun sain jonkin työn tehtyä, muuten jäin istumaan ja katselemaan vain ulos ikkunasta. Se oli turhauttavaa. En pärjännyt oikolukijanakaan, vaan hukkasin langan. Kun menin johtajan luo kolmannen kerran ja hän näytti, että sama virhe oli edelleen korjaamatta... halusin vain itkeä. Minulta vietiin ylpeyteni.”

En nukkunut enää

Kun koko IT-alalla oli laskusuhdanne 2002 sain potkut, onneksi. Ryhdyin hoitamaan terveyttäni harjoittamalla kunnolla liikuntaa. Harjoittelin, söin hyvin ja olin jopa ehdottoman raitis jonkin aikaa. Sitten marraskuussa -03 en enää nukkunut. Se tapahtui yhden yön aikana. Tätä jatkui viisi ja puoli kuukautta. Olin hereillä, nukuin vain jonkin tunnin öisin ja sehän alkaa tuntua.

Näiden kuukausien jälkeen aloin katsella enemmän ympärilleni ja ihmettelin, mitä katoille oli ilmaantunut. Ei ollut aavistustakaan mitä se oli, päätin etsiä tietoa netistä ja tajusin: Hitto vieköön, sehän on uusi teknologia, joka on otettu käyttöön! Totesin että minulla on antenni 250 metrin päässä asunnostani ja toinen 110 metriä työpaikastani. Voisiko unettomuudellani olla jotakin näiden kanssa? Päätin ottaa selvää. Lainasin erästä taloa alueelta, jossa ei ollut voimakasta mikroaaltosäteilyä tutkiakseni nukkuisinko paremmin siellä. Nukuin kohtalaisesti jo ensimmäisenä yönä ja toisena oikein hyvin.

Kuin lisäisi volyyymia

Sitten lainasin vanhempieni autoa ja ajoin päivittäin Karlstadiin. Kun lähestyin Lövnäsin mastoa tuntui kuin lisäisi volyyymia kauko-ohjauksella, jännitys kasvoi kaikissa lihaksissa. Testausmielessä menin kaikkien 3G-mastojen lähelle saadakseni selville mitä tapahtuu. Halusin tutkia mikä oli keho ja mikä psyyke. Ja joka kerta kun tulin noin viidenkymmenen metrin päähän 3G-mastosta aloin

täristä, sain sydänvärinää, pahoinvointia, lihasheikkoutta ja näin kaiken kahtena. Sitten oli kaikki aivan selvää minulle.

Aloin kommunikoidaan operaattorin kanssa ja sain ilkeitä kirjeitä asianajajilta. Sanottiin että minun on hakeuduttava psykiatrilta. Lopuksi koin että minun täytyy tehdä jotakin radikaalia. Puhuin henkilöiden kanssa, jotka tiesivät enemmän aiheesta ja rakensin Faraday-häkin. (Faraday-häkki suojaa mikroaaltosäteilyltä ja sähkökentiltä.) Häkki auttoi puoliksi, mutta sehän ei riittänyt. Eräänä yönä tunsin, että minulla on kaksi vaihtoehtoa. Joko istua häkissä jatkuvasti tai paeta. Lähdin ajamaan eräälle vanhalle torpalle ja asuin siellä kokeeksi, mutta sielläkään ei ollut hyvä, olin liian vammautunut. Löysin sitten tämän paikan ja istuessani ensimmäisen kerran täällä keittiössä tajusin: ”Klas, et voi enää koskaan mennä kotiin Karlstadiin. Et käytä koskaan yleisiä kulkuneuvoja ja studiota, jota olet rakentanut, et tule koskaan käyttämään.”

Studio oli maksanut minulle 400 000 kruunua. Sen rakentamiseen olin uhrannut neljä vuotta, kesti kaksi päivää purkaa se, lastata autoon ja viedä pois.

Nehän ovat MASTOT, joita en siedä!

Kun muutin tänne minulla ei ollut aavistustakaan sairaudesta nimeltä sähköliherkkyys. Se oli seuraava iso shokki. Kun ryhdyin laittamaan ruokaa täällä, en sietänyt hellaa. ”Mitä tämä on?!? Mastojahan minä en siedä!” Ja kun minun piti soittaa musiikkia mini-diskiltä, niin jo suunnilleen kymmenen minuutin jälkeen tunsin tarvetta oksentaa.

Mutta mikroaaltojen määrä vaihtelee ja heti huomaa mikä tilanne on. Jo yksi silmäys lähellä asuviin naapureihin riittää. Heti tilanteen parannuttua kaikki nousevat seisomaan, oikaisevat selkensä ja alkavat tehdä erilaisia askareita.

Jos mikään ei täällä häiritsisi, voisin sekä työskennellä että säveltää. Mutta en koskaan saa nukuttua kunnolla. Ei ole olemassa mitään jota voin kutsua syväksi uneksi. Nukun, mutta en syvästi.

Ei tulevaisuutta

”Olen ollut sairaalomalalla siitä saakka kun muutin tänne. Mutta nyt minulta on otettu pois sairauspäiväraha. Ollaan sitä mieltä, että olen täysin terve tekemään työtä! Juuri nyt elän sosiaaliavustuksella.

Tulevaisuus? Ei meikäläisillä ole. Kerran lähdin kavereiden luo, otin häkin mukaan jotta voisin nukkua siellä. Mutta jo vessaan meneminen tuntui kuin olisin poistunut sukellusveneestä 200 metrin syvyydessä. Minulta on viety mahdollisuudet liikkua, pitää hauskaa, matkustaa, elää normaalia sosiaalista elämää kavereiden kanssa.”

Lopuksi Klas puhuu siitä, mikä on ollut kaikkein pahinta:

”Niitä viittä kuukautta ilman unta ei voi verrata mihinkään aikaisempaan kokemukseen. Sitä istuu alasti lattialla, päätä särkee, vapisee ja itkee, rasvaa ihonsa oliiviöljyllä lievittääkseen pistelyt ja poltot.” Ja hän lisää: ”Ei edes kymmenen miljoonaa kuukaudessa riittäisi korvaamaan niitä kärsimyksiä.”

Oireet

Erilaisia, muuttuvia, aina vain pahempia.

Sähköyliherkät ystäväni kuvaavat pitkän rivin erilaisia oireita kehossa ja päässä. Sähköyliherkkyys voi olla enemmän tai vähemmän vakava, heikoista kestävämpiin neurologisiin ja fyysisiin oireisiin. ”Karriäärin” alussa voidaan sähköympäristö joskus tehdä siedettäväksi niin sanotun sähkösaneerauksen kautta. Mutta herkistymisen edettyä tarpeeksi pitkälle tulevat vain täysin sähköttömät olosuhteet kysymykseen.

Eva: ”Kehon tärinä oli kestävämpiä. En voinut nukkua öisin, joten olin ulkona kävelemässä. Otin koiran mukaan ja hoipertelin metsässä. Monet ihmiset eivät lainkaan ymmärrä millaista se on. ’Polttaa ja pistää’, ei kuulosta kovin pahalta, mutta se on paljon enemmän ja täydellisen kamalaa.”

Klas kertoo vielä niistä viidestä kuukaudesta, jolloin hän ei nukkunut: ”Päätä särkee, sitä istuu lattialla, tärisee ja itkee, rasvaa ihonsa oliiviöljyllä helpottaakseen pistelyt ja poltot.”

Maria: ”Minulla on huimausta, tinnitusta, päänsärkyä, lihassärkyä, nivelsärkyä, vatsaongelmia ja paljon muuta. Olen täysin loppu. On vaikeaa selviytyä yksinkertaisistakin asioista, en jaksa mitään. On uskomaton stressi kropassa, jokin piiskaa jatkuvasti sinua.”

Elisabeth kertoo miten se alkoi: ”Huimausta, sydänvaivoja, iho- ja silmäongelmia, päänsärkyä ja väsymystä. Olin täysin vailla keskittymiskykyä.

Asuin leirintäalueella lokakuusta toukokuuhun. Keväällä huononin vaikka ensin uskoin tulevani parempaan kuntoon. Nyt herkistyin myös auringolle*. Jouduin käyttämään tummia aurinkolaseja, enkä voinut mennä ulos päivänvalossa edes käyttämällä kaksinkertaisia aurinkolaseja. Tämä oli maaliskuussa: paljon lunta ja aurinkoa, aurinkoa, aurinkoa...

Tapahtui kaikkein pahinta mitä olen kokenut. Menin ulos ainoastaan ennen auringonnousua tai iltaisin sen laskettua, mutta tarvitsin silti tuplat aurinkolasit. Minulla oli hirveä ahdistus. Kaksi viikkoa istuin sulkeutuneena asuntovaunuun ennenkuin tilanne parani ja aloin taas sietää päivänvaloa.”

* Auringonvalokin on elektromagneettista säteilyä.

Oireet helpottavat ja palaavat

Kuten Klas ja Elisabeth kertovat, käy välillä niin että oireet helpottavat odottamatta, täysin selittämättömästi ja myöhemmin yhtä yllättäen tulevat takaisin. Tämä oikullisuus, joka todennäköisesti johtuu rasituksen vaihtelusta, johtaa siihen ettei koskaan tiedä millainen vointi tulee olemaan ja miten tulee jaksamaan seuraavana päivänä tai edes seuraavana tuntina. Tämä tekee suunnitellun elämän mahdottomaksi. On pakko elää hetkestä hetkeen, mikä on psyykelle kova rasitus.

Mia: ”Kun katselen taaksepäin ymmärrän etten kaukana menneisyydessäkään sietänyt sähköä. Niin kauan kuin muistan silmäni ovat punoittaneet ja kirvelleet television ääressä. Asuimme maalla kun minä vartuin, mutta teini-iässähän mentiin ostoksille kaupunkiin. Jo silloin reagoin johonkin, ehkä loisteputkiin? Myöskään metrossa en voinut hyvin.”

Nyt Mia on vankina metsämökissä ilman sähköä ja hehkulamppuja.

”Nykyisin oireeni ovat, että väsyn, tulen ärtyneeksi, minua huimaa, kasvot, leuat, kädet ja käsivarret puutuvat. Rintakehää painaa ja on vaikea hengittää. Saan sydänkipuja ja hengästyn puhuessani. Enkä pysty keskittymään, olen jotenkin sekava. En osaa tarkentaa, ajatukset poukkoilevat sinne tänne. Saan tinnitusta, korvakipuja ja päänsärkyä. Ja päähän tulee voimakas painon tunne joka ahdistaa ja stressaa.”

Niin hirveää se ei saa olla!

Kun kuuntelen Mian ja muiden kertomuksia kaikista kärsimyksistä, huomaan reagoivani niin, etten haluaisi kuunnella enempää. ”Ei, nyt riittää. Ei enempää nyt. Ei yhtään oiretta lisää. Näin hirveää se ei saa olla!”

Jälkeenpäin, kun olen taas kotona kaikessa rauhassa (ei, se on väärin sanottu – kaikkea muuta kuin rauhassa) ja luen läpi haastattelut, ajattelen usein: ”Miksi, miksi minä lupauduin tähän, minä jonka ei tarvitse elää tämän kanssa??” Silloin tulee ajatus, että pakolaiset juuri tämän takia voivat kertoa ystävistä ja sukulaisista jotka pettävät. He katoavat tai kieltäytyvät uskomasta kuulemaansa. ”Näin hirveää se ei saa olla!” Ja ollaan niin kuin koko asiaa ei olisi olemassakaan...

Eihän se näy

Kysyn Mialta miltä hänestä tuntuu juuri nyt kun istumme juttelemassa ja hän kertoo asiat hyvin selkeästi. En minä huomaa hänestä mitään oireita, minusta hän näyttää terveeltä. Näin hän kertoo: ”Minulla on painetta ja särkyä päässä. Leuat ovat puuduksissa, kieli turvonnut, kädet puutuneet ja minua myös huimaa. On kovin rasittavaa puhua kanssasi ja pitää kertomukseni langoista kiinni.”

Melkein kaikki pakolaiset joita tapaan näyttävät terveiltä. Kun he kertovat sen hetken voinnistaan, sitä on vaikea uskoa. Eihän se näy! Ehkä tämä on vielä yksi syy siihen, että monien ihmisten on mahdotonta uskoa heidän todistuksiinsa.

Kun aivot lyövät tyhjää

Monet oireista osoittavat etteivät aivot ja keho saa oikeita signaaleja. On todennäköistä että mikroallot ja sähkö häiritsevät organismin omaa sähköistä järjestelmää. Moni pakolainen kokee tämän kaikkein vaikeimpana.

Björn: ”Kun pitää suorittaa esimerkiksi niinkin yksinkertainen tehtävä kuin ruuvin ja mutterin yhdistäminen, mitä olet tehnyt jo satoja kertoja, mutta nyt aivot lyövät tyhjää. Tai jos minun pitää kirjoittaa jotakin aivan yksinkertaista ja vaikka olen aika hyvä kirjoittamaan, se ei onnistu, ei tule mitään paperille.”

Eva: ”On erittäin epämiellyttävää että minua voidaan sanoa vähän seniiliksi. En muista asioita.”

Thomas: ”Huomaan, kun Evaan vaikuttaa säteily. Eräänä päivänä olimme ICA:ssa ja kotiin tultuamme meillä oli niin outoja tavaroita mukana. Kysyin häneltä: ’Miksi ostit näitä?’ Mutta hän ei muistanut. Kassoilla on hälytyslaitteita, jotka myöskin vaikuttavat häneen niin pahasti, ettei hän pysty laskemaan rahoja ja maksamaan kolikoilla.

Hän voi mennä aivan sekaisin. Hänen piti katsella kukkia sillä aikaa kun minä tein ostokset. Kuljin ympäriinsä täyttäen ostoskärryt. Sitten yritin löytää hänet ja näin hänet vielä etsimässä kukkia!”

Eva: ”Saatan ajatella aivan väärin. Tehdessäni ristisanatehtävää voi tulla ’black out’, jolloin kirjoitan jotakin aivan hullua. Mitä päässä tapahtuu silloin?”

Siv: ”Kun pidän kuppia kädessäni juodakseni, se ilman mitään syytä yhtäkkiä vain liukuu kädestäni. Pahinta on mitä aivoissa tapahtuu, kun menettää yhteyden omaan kokemukseensa ja tietoonsa,

osaamiseensa ja läsnäoloonsa, silloin tuntuu kuin seisoi jyrkänteen reunalla. Saa mentaalisen huimauksen. Se on hirveää!”

Mikä aiheuttaa huonon olon?

Mistä voi tietää omien oireidensa syitä? Joskus se on kristallinkirkasta. *Klasin* oli helppoa todeta se: ”Kun lähestyin mastoa Lövnäsissä, oli kuin lisäisi äänenvoimakkuutta. Jännitys kaikissa lihaksissa kasvoi ja joka kerta tullessani noin 50 metrin päähän 3G-mastosta, sain sydänvärinää, pahoinvointia, lihasheikkoutta ja näin kaiken kahtena.”

Klas on myös huomannut että eri kännykkäjärjestelmät aiheuttavat hänelle erilaisia oireita. ”GSM: Päässä polttaa, saan krampeja vatsalihaksiin, kädet tuntuvat olevan suuruusluokkaa 48 ja sitten saan sydänvaivoja. 3G saa lihakset menemään solmuun ja tuntuu että sydän pysähtyy. Silloin pitää poistua! DECT-puhelimet aiheuttavat värinää ihossa ikäänkuin jokin ryömisi sillä ja päässä on painontunne koko ajan.

Elisabeth kertoo eräästä niistä paikoista joista hän on joutunut pakenemaan: ”Lähistöllä oli karjan sähköaitaus, jota olin aikaisemmin sietänyt, mutta uuden sähkömittarin myötä en enää voinut sietää. Tilanne paheni pahenemistaan. En voinut puhua puhelimesta enää. Makasin autossa metsässä öisin, mutta en voinut nukkua. Laihduin, kun ruoka meni suoraan läpi. Koko tasapaino kehossani oli sekaisin.”

”Uskoin sen olevan psyykkistä”

Joskus on taas hyvin vaikeaa tajuta syitä oireiden takana.

”Luulin sen olevan psyykkistä”, sanoo esimerkiksi *Kenneth* kerrottuaan, että pää tuntui sumuiselta ja että hän menetti keskittymiskykynsä joka kerran mentyään kauppaan. Kun hän voi huonosti kaikissa eri asunnoissaan, hän pitkään uskoi sen johtuvan homeesta.

Naser: ”Kun tulin sähköyliherkäksi minulla oli vaikeuksia erottaa mikä aiheuttaa mitään. Aluksi, kun reagoin sähkökynttelikköön, paketoin sen muoviin koska uskoin että puulakka aiheutti huonon oloni. Mutta sehän oli sähkö. Ja kännyköiden kanssa uskoin, että kyse oli niiden kemikaalihöyryistä, joita en sietänyt. Opin erottamaan tämän pikkuhiljaa.

”Nyt minun pitäisi voida hyvin...”

Joskus oireet tulevat täysin odottamatta, eikä siitä ymmärrä yhtään mitään.

Eva: ”Kerran oltiin katsomassa laivurin torppaa 1600-luvulta. Oli jännittävää katsella sitä, mutta en voinut hyvin talon sisällä. Silloin ajattelin: ’Nyt olen tullut hulluksi!’ Näin vanhassa talossahan minun pitäisi voida hyvin. Ei ollut säkköä tai mitään, niin uskoin. Mutta *Thomas* kuitenkin sanoi: ’Katsele ympärillesi! On hälytyslaitteita ja liikeilmaisimia joka paikassa!’ Enhän sitä huomannut ihaillessani niitä vanhoja, hienoja kalusteita.

Kun olimme ostaneet talon Södertäljen ulkopuolelta soudimme kerran järven yli. Oli hieno kesäpäivä. Ja yhtäkkiä yhdessä paikassa järveä sanoin: ’Voin niin huonosti.’ Soutaessamme pois tuntui paremmalta. Jatkaessamme matkaa tuli eteemme kyltti, jota emme huomanneet aiemmin: ’Korkeajännitekaapeli!’ Sellainen oli pohjassa. *Thomas* on usein kyennyt selittämään minulle mihin olen reagoinut, kun itse en ole tajunnut.

Käytännöllisiä oireita

Talon emäntä *Siv* ja minä kävelemme metsää kohti. Maassa on uusi lumi ja näemme eläinten jälkiä. *Siv* pysähtyy ja tutkii niitä lähemmin. Mitähän ne ovat? Suden jälkiä ne eivät ole, niitä on nähty usein täällä. Niiden jäljet ovat paljon isompia. Kyseessä on varmaan koira, mutta ihmisen jälkiä ei ole? Irrallaan juokseva koira siis. Kummallista *Sivin* mielestä, koska naapuruston koirat eivät

juokse irrallaan. Kävelymme aikana tulee Siv yhä punaisemmaksi ja turvonneemmaksi kasvoistaan. Kun olemme palanneet taloon on hän punainen kuin keitetty rapu. Kysyn häneltä mistä on kyse. ”En tiedä”, vastaa hän. ”Tunsin koko ajan että jotakin oli. Ehkä metsäkoneita lähellä.”

Jonkun ajan kuluttua lähdetään uudestaan kävelemään toiseen suuntaan, mäkeä alas tielle päin. Siellä seisoo mies kivääreineen. ”Siinä selitys”, sanoo Siv. ”Hirviä metsästetään vielä. Reagoi siis metsästäjän kännykkään ja heidän koiriensa kantamiin radiolähettimiin.

Myöhemmin sanoo Siv hirtehishuumorilla että on käytännöllistä, kun hän tulee niin punaiseksi ja turvonneeksi. Ihmisethän eivät voi olla näkemättä hänen reaktiotaan altistukseen.

Tahattomia testejä

Björn: ”Kun muutimme tänne varoittivat toiset sähköliherkät meitä metsäkoneista. ’Niitä voi tuntea kaukaa.’ Ei se voi olla niin vaarallista ajattelimme. Alussa täällä oli aivan ihanaa. Mutta eräänä yönä heräsin ja voin erittäin huonosti. Nousin ylös sängystä, katselin ulos ikkunasta ja näin valoa harjanteen takaa. Hetken päästä paha olo hellitti ja katsoessani ulos – ei enää valoja! Sitten paha olo palasi ja näin taas valot. Koneethan ajavat ylös ja alas harjuja ja välillä harjut suojaavat säteilyltä, mutta harjun huipulta valojen näkyessä säteilyäkin tulee taas enemmän.

Minä asuin Sivin ja Björnin luona muutamia päiviä. Heti sinne tultuani ja juteltuamme jonkun aikaa he kysyivät: ”Onko sinulla mahdollisesti mukana joku laite jossa on patteri? Digikamera ehkä? Jokin meihin nyt vaikuttaa.” Voi, voi, en ollut ajatellut kameraa! Mitä tehdä?” Onneksi pattereiden poisto riitti poistamaan rasituksen.

Kaikki rasitukset kumuloituvat

Monilla sähköliherkillä on keho lopulta niin stressattu, että seuraa ”loppuunpalamisoireita”, luonnollista ehkä. Stressi, oli syy mikä tahansa, rasittaa samaa järjestelmää kehossa ja aivoissa. Stressijärjestelmä ja immuunipuolustus saavat tehdä työtä huolimatta rasituksen syistä, on sitten kysymyksessä huumeet, kemikaalit, nuhavirus, psyykkiset rasitukset, työpaineet, sähkö tai monien asioiden yhdistelmät. Kaikki rasitukset kumuloituvat ja ollessasi yhden tai useamman syyn takia huonokuntoinen, voi seuraava rasitus olla se viimeinen pisara, niinkuin oljenkorsi joka katkaisi kamelin selän Raamatun kertomuksessa. Elisabeth esimerkiksi oli pärjännyt sähköaitauksen kanssa, mutta sähkömittari oli liikaa.

Kynnys madaltuu

Altistuessasi kovimmille rasituksille pahenevat oireet, eikä ainoastaan rasituksen aikana. Kynnys madaltuu lisäksi, eli olet tästedes herkempi. Kehon antamien signaalien laiminlyönnillä on siis korkea hinta. Voit jopa joutua maksamaan koko loppuelämäsi ajan.

Mia: ”Ympäristö on tullut paljon huonommaksi täällä, mutta siitähän huolimatta kannattaa jäädä kotiin. On suuri rasitus lähteä hoitamaan asioita yleisille paikoille, parempi olla kotona. Yritän olla menemättä, mutta sitten tapahtuu jotakin sellaista että on pakko. Esimerkiksi eläinlääkärille koiran kanssa. Kun on saanut vaurion, pitää yrittää elää niin ettei se pahene. Parasta on jäädä kotiin.

”Odotan helpotusta”

Monien mielestä on vaikeaa kertoa sairaudestaan niin, että sen vakavuus tulee esiin.

”Vointisi on kuin ennen kesälomaa”, sanoi eräs poliitikko, kun jotkut pakolaiset kertoivat itsestään hänelle. Ei, meidän on kuunneltava heitä paljon paremmin!

”Koko maailma pyörii, enkä pysty tarkentamaan ollenkaan.”

”Aivoni toimivat ehkä 20-prosenttisesti normaalista ja ajattelemisesta tulee yhä vaikeampaa.”

”Silloin haluaa kuolla.” Niin me muutkin voimme sanoa, vähän huolimattomasti. Itsekin olen niin tehnyt, mutta en koskaan tule tekemään sitä enää.

”En tule tappamaan itseäni, niin toivon. Mutta odotan helpotusta...”

Maria

”Kuin olisimme spitaaalisia”

Maria on pienikokoinen, tumma, rauhallisen oloinen ja hiljainen nainen viisissäkymmenissä. Siihen aikaan kun hän pystyi käymään työssä, toimi hän opettajana.

Hän kertoo: ”Aloin herkistyä sähkölle noin 17-18 vuotta sitten, en kylläkään ymmärtänyt sitä ennen kuin vasta monien vuosien jälkeen. Eihän siitä kirjoitettu aikaisemmin ollenkaan.

Televisiota katsellessani käsissä ja jaloissa alkoi pistellä ja oli yleisesti huono olo. Terveytteni huononi huononemistaan, mutta tein ahkerasti työtä, pitihän minun pärjätä siinä missä muutkin. Puristin itsestäni kaiken mahdollisen joka päivä, enkä pystynyt kuuntelemaan kehon signaaleja. Tein siis työtä kunnes romahdin fyysisesti. Sain kerran hirvittävän pahoinvointikohtauksen ja iho oli kellertävä. Sen on täytynyt johtua maksasta. Näin sumussa kaiken ja sydän hakkasi mielettömästi. Lähimuisti ei toimi, eikä keskittymiskyky, en pysty tarkentamaan. Sain unihäiriöitä jotka vaan pahenivat ja sydänkouristuksia.

Diagnoosi oli fibromyalgia ja krooninen väsymysoireyhtymä.

Kun on oikein paha olla makaan vain ja oksentelen

Reagoin ns tavalliseen sähköön ja mikroaaltoihin. 3G tekee kaiken pahemmaksi. Tänne tullessani pakenin 3G-mastoa. Mikroaallot aiheuttavat sydänkrampeja, mutta tavallinen sähkö ei aiheuta sitä. Muuten oireet ovat samanlaisia: huimausta, päänsärkyä, tinnitusta, lihassärkyä, nivelsärkyä ja vatsaongelmia muun muassa. Kun on oikein paha, makaan vain ja oksentelen.

Univaikeudet ovat pahoja. Olen hereillä niin paljon. Liian vähän nukkuneena koen tulevani hulluksi. Kärsin niin valtavaa voimattomuutta. On vaikeuksia suoriutua yksinkertaisistakin fyysisistä toimista, ei jaksa yhtään mitään. Avaan usein vain jonkun säilykepurkin ja syön suoraan siitä. Tuntuu kuin pää ei toimisi ja keho on hurjassa stressitilassa, jokin vain piiskaa koko ajan.

Kyse on ollut elämästä

Olen asunut torpassa ilman lämmitysmahdollisuuksia ja vesi oli puolen tunnin pyörämatkan takana. Olen asunut teltassa, vintillä ja puiston penkillä. Loppujen lopuksi on kyse vain ruoasta ja katosta pään päällä. Joka aamu, kun jaksan nousta sängystä ja pukeutua on voitto.

Kulkurielämä

Kerran asuin teltassa keväästä syksyyn. Sitten muutin erään vuokratalon vinttiin. Oli kylmää, mutta olinhan suojassa sateelta, tuulelta ja lumelta. Asustelin siellä 8-9 kuukautta ja kutsun sitä aikaa kulkurielämäksi. Päivisin makasin puiston penkillä, koska herätessään ihmiset kytkivät talossa hellat ja kaikenlaiset sähkölaitteet päälle ja oli pakko paeta. Oli onni että rapussa oli kaide, muuten olisin lentänyt pää edellä alas kun tasapainoni oli niin huono.

Aluelääkäri uskoi sähköyliherkkyyteeni, mutta hänellä ei ollut mahdollisuutta auttaa minua. Yhteiskunnalla ei ole siihen resursseja.

Elämäni ilo

Vuodesta 2000 olen ollut pakosalla. Onneksi sisarukseni, heidän lapsensa ja ystäväni ovat hyväksyneet sairauteni ja ovat suurena tukena. Oli vaikeaa jättää heidet kun pakomatkan alkoi. He, läheiset ja rakkaat - sosiaalinen verkosto, olivat elämäni turva. Jättäessäni heidät tunsin turvallisuuden häviävän, se tuntui kuin maa jalkojeni alla olisi pettänyt. Sen aikaiset ystävät olivat

parhaat. He ovat vielä olemassa, jotkut tulevat joskus käymään, mutta eivät kovin usein. Soittelemme kyllä toisillemme. Ne eivät ole pitkiä puheluita, en pysty sellaiseen. Kirjoitamme kirjeitä. Kaikesta tästä muodostuu elämäni ilo.

Tänne tulin luettuani sähköyliherkkien lehteä – Ljusglimteniä. Siinä kerrottiin tästä paikasta. Koeasuin täällä yhden kuukauden. Silloin pakenin 3G-mastoa. Aiemmin olivat tavallinen sähkö, TV-mastot, naapurien kännykät ja DECT-puhelimet olleet kyseessä. Olin asunut 3G-maston lähellä puolitoista vuotta ja etsinyt toista asuntoa. Pysyin silloin juuri ja juuri jaloillani. En olisi jaksanut muuttaa, mutta puristin itsestäni irti kaikki voimavarat.

Nyt olen asunut täällä kohta puolitoista vuotta. Väsymystila on jatkuva, uupumus totaalinen, en paljon jaksa. Mutta sähkönäkökulmasta täällä on hyvä. Yhdellä naapurilla oli sähkö, mutta se suljettiin siitä talosta ja tilanne parani.

Spitaalilla oli sentään oma saari

On vaikeaa kun ei tiedä miten kauan voin asua täällä. Kehossa on koko ajan stressi. Tämän uhan ja epävarmuuden kanssa ei ole helppoa elää. Tuleeko kuntaan nyt langaton laajakaista tai kaapeli? Meille ei ole ilmoitettu. Mietin jatkuvasti että ehkä on aika lähteä, ryhtyisinkö jo pakkaamaan? Mutta minne lähdän? Eihän apua ole saatavissa. Kahdessa kunnassa, joissa olen asunut, melkein rukoilin apua. Vastaus oli: 'Ei, emme voi auttaa.'

On kuin olisimme spitaalisia tai jotain. Mutta spitaaliset saivat kuitenkin oman saaren asuttavakseen ja heidän tunnustettiin olevan sairaita. On kovaa olla jätetty kaiken avun ulkopuolelle, ilman samanlaisia oikeuksia kuin muilla. Päätäjiltä puuttuu tahtoa järjestää meikäläisille ympäristöä, jossa voimme asua.

Kun yhteiskunta ei ole meidän käytettävissämme

On suuri suru, kuin depressio, kun ei ole mahdollisuutta elää tässä yhteiskunnassa muiden tavoin. En voi mennä elokuviin, konsertteihin, teatteriin tai museoihin... En voi kuunnella radiota, enkä musiikkia. En pysty kuin lyhyisiin puheluihin. Voin käyttää ainoastaan kynttilöitä ja silloin ei ole tarpeeksi valoa lukea, ommella tai tehdä juuri mitään. Virikkeiden puute ei ole hyväksi keholle eikä mielelle. Rakastan vaeltamista metsässä ja täällä on niin kaunista, mutta kävelymatkat jäävät lyhyiksi – ei ole voimia.

Olen saanut tämän kautta ymmärrystä toisten vaikeuksiin, sekä sähköyliherkkien että kaikkien, joilla on vaikeaa. Ymmärrän myös pakolaisia, jotka tulevat sodasta ja terrorista. Sehän on sama asia. Olemmehan kaikki pakolaisia, me jotka asumme täällä. Me olemme paenneet.

Suuri suru

Tuntuu kipeältä ajatella lapsia ja nuoria, niitä jotka muodostavat tulevaisuutemme, joiden pitää tehdä viisaita ratkaisuja. Pahimmillaan kokonainen sukupolvi vammautuu enemmän tai vähemmän. Suunnattoman suuri ihmiskoe on käynnissä. Se on järjetöntä.

Olen laittanut monet asiat uuteen järjestykseen näinä vuosina ja arvostan eri asioita kuin ennen. Kunnioitan elämää enemmän. Olen aina ollut ympäristötietoinen ihminen, mutta sekin puoli on nyt kasvanut minussa. Meidän täytyy huolehtia hyvin kaikesta mitä meillä on ja miettiä mikä on tärkeää, jotta kaikilla olisi hyvin. Yhteiskunnan pitää olla sellainen, että kaikilla on tilaa ja mahdollisuuksia työskennellä omien edellytysten mukaan. Ketään ei saa syrjiä, kaikkihan olemme yhtä tärkeitä. Me vain synnyimme erilaisilla edellytyksillä.

Tämä on elämän tragedia, trauma. Tässä on suuri suru. En ole katkera, enkä vihainen. Mutta pohjalla on suuri suru.”

Kova elämä

Voisitko kuvitella eläväsi ilman näitä:

TV, radio, puhelin, tietokone, musiikkilaitteet, pölynimuri, pesukone, hehkulamput? Ainoastaan puuhella ja kynttilöitä valaistukseen? Ei, sitä eivät voineet kuvitella kertojanikaan ennen kuin heidän oli pakko. Yksi niistä monista asioista, jotka tekevät elämän sähköpakolaisena niin kovaksi on kaikki mistä joudut luopumaan.

Ajattele, ettei voi kuljeskella kaupungilla, shoppailla, tai edes mennä ostamaan ruokaa. Et kuntosaliin tai harjoittamaan lempilajiasi. Elokuva, konsertti, kirjastot – poissuljetut. Lääkärille tai hammaslääkärille meno on lähes mahdotonta.

Ei puhettakaan vaatteiden sovituksesta kaupoissa. On tilattava postimyynnistä tai käytettävä muiden vanhoja. On tilattava kaikki ruoat kotiin tai jos sinun on aivan pakko käydä kaupassa: kirjoita tarkka lista, ota vauhtia, nopeasti kauppaan, poimi tavarat kiireesti ennenkuin huimaus alkaa ja keskittymiskyky häviää ja vauhdilla ulos kaupasta taas. Maksat voimalla huonosti ei vain seuraavana päivänä, vaan ehkä hyvin pitkänkin ajan.

Et pysty matkustamaan lainkaan kaiken kulkuvälineissä olevan elektroniikan vuoksi. Vain vanhat, ilman pitkälle vietyjä elektronisia laitteita sisältävät autot ovat sopivia, mutta joskus niissäkään ei pärjää. Joudut jäämään sinne missä olet. Et voi käydä katsomassa ikääntyviä vanhempiasikaan tai lapsiasi kun he tarvitsevat sinua.

Maria: ”Se, ettei sinulla ole pääsyä yhteiskuntaan, tuottaa suurta surua, suorastaan masennusta. Ei elokuviin, konsertteihin, teatteriin, museoihin... Ei voi mennä lääkäriin tai hammaslääkäriin. Juu, kauppaan voin kyllä mennä, mutta tulen huonompaan kuntoon silloin.

En voi kuunnella radiota, enkä musiikkia. Puhelimessa selviän vain harvoista ja lyhyistä puheluista. Voin käyttää ainoastaan kynttilänvaloa ja silloin valo on liian heikkoa, en voi lukea, ommella, en voi tehdä mitään.”

Mia: ”Muutin 3 vuotta sitten tänne yksin koirani kanssa. Kesti viikon lämmittää talo. Ensimmäisenä aamuna plus 2 astetta, seuraavana plus 4, kolmantena plus 6, mutta kyllähän sitä sopeutuu. Täällä on vain kylmää vettä. Olen aivan yksin eikä ole puhelinta. Kaikki sähkö on suljettu. Silti tänne oli hyvä tulla.”

Siv: ”Se, mitä kaipaen kaikkein eniten on musiikin kuuntelu.”

”Olen hoitanut itseni huonosti”

Joskus ei siedä tätä elämän rajoittuneisuutta ja silloin tekee juuri sen mitä ei pitäisi tehdä.

Inger: ”Olen hoitanut itseäni huonosti. Olen ollut kahdessa konsertissa, yöpynyt hotellissa ja syönyt joulupöydän herkkuja. Pelkään nyt kovasti, sillä tiedän, mitä jälkeensä tapahtuu. Mutta joskus ajattelen: Paskat minä välitän mitä tapahtuu, on pakko kestää. Minun on saatava virikkeitä. Jo se, että menee ulos ja näkee muita ihmisiä ja paikkoja piristää mieltä.

Minun on saatava tuo tunne: ’Olen yksi heistä.’ Mutta se, miten nyt olen elänyt, teki minulle pahaa ja menee kuukausia palautumiseen. Seuraavan kerran kun tulee sellaisia ajatuksia, tulen olemaan hyvin varovainen.”

Sitä haaveilee sellaisesta, joka monille meistä on itsestäänselvyys.

Klas: ”Haluan lähteä Tukholmaan ja katsella ympärilleni. Rakastan kuljeskella Tukholmassa...”

Jatkuvaa raatamista

Sen lisäksi, että sähköliherkkä joutuu luopumaan monista asioista, sisältää jokapäiväinen elämä jatkuvaa raatamista. Ajattele, että ainut talo jonka olet löytänyt onkin mätä, hometta ja sieniä löytyy kellarista, katto vuotaa ja viemäri ei toimi. Pääset juuri ja juuri sängystä ja sinulla on huutava rahapula... Näin ovat asiat Sivillä ja Björnillä. Siv on kertonut muista samassa tilanteessa elävistä pakolaisista.

”Ihmiset asuvat surkeissa hökkeleissä, asuntovaunuissa, autoissa ja teltoissa. Yksi tuttavani asuu tilassa, jossa ennen pidettiin vuohia. Kun eräästä lehdestä tultiin tekemään juttua, hän vetäytyi, koska häpesi niin paljon kurjaa asumistaan, ettei pystynyt näyttämään sitä.”

Ihmiset ihmettelevät mitä teemme pitkin päivää, miten saamme aikamme kulumaan. Mutta on stressaavaa olla sähköpakolainen!” sanoo Siv omalla hirtehisuumorillaan, enkä ymmärrä kuinka hän jaksaa pitää sitä yllä.

Se mitä minä näen heidän luonaan on suunnilleen tätä: Kannetaan puut sisään, mennään lepäämään siitä rasituksesta, laitetaan tuli hellaan, haetaan posti laatikosta, laitetaan ruokaa, mennään lepäämään, tuodaan sisälle vedet, korjataan jotakin rikkoontunutta, mennään lepäämään, yritetään kerätä papereita, joita on laitettu talteen tarkoituksena kirjoittaa viranomaisille, mennään lepäämään, yritetään uudestaan korjata mikä ei onnistunut eilen, puhutaan joidenkin naapurien kanssa miten selvittää langattoman laajakaistan kasvavasta uhasta, yritetään taas kirjoittaa viranomaisille... Mutta monina, monina päivinä ei tule mitään tehtyä, ne päivät vain häviävät usvaan.

”Minun täytyy jaksaa vielä yksi askel”

Siv: ”Meillä oli täällä pari sähköpakolaista asumassa viikon ennenkuin he pääsivät omaan taloonsa. Sellainen vie niin paljon energiaa, että minun on kirjaimellisesti laskettava jokainen askeleeni. Siinä tilanteessa on vain yksi ajatus päässä: Minun täytyy jaksaa vielä yksi askel...”

Siskoni soitti jokin aika sitten kertoen että hänellä on syöpä. Ensimmäinen ajatukseni oli: ’Miten epäoikeudenmukaista! Minunhan se olisi pitänyt saada mieluummin!’ En aio tappaa itseäni, mutta kaipaen sitä helpotusta jota se toisi. Meidän sähköliherkälle naapurille se on ajatus, joka lohduttaa. Hän sanoo: ’Voin tehdä sen, jos tilanne käy liian kestävämmäksi.’”

Kenneth

”Luulin sen olevan jotakin psyykkistä...”

Kenneth on nelissäkymmenissä ja juuri muuttanut taloon, jossa hän nyt asuu kolmen muun sähköliherkän kanssa.

”Minun kohdallani oireet alkoivat joskus vuoden 1994-tienoilla. Tai oikeastaan jo paljon aikaisemmin olen reagoinut loisteputkiin ja sähköpattereihin. Bodenissa asuessani meillä oli vanhoja pattereita, enkä voinut koskaan oikein hyvin siellä. En voinut hyvin myöskään kaupoissa, joissa oli runsaasti loisteputkia, mutta luulin sen olevan jotakin psyykkistä. Mennessäni sisään liikkeisiin kesti jonkun aikaa ennenkuin aloin ymmärtää, että siellä oli jotakin, jota en kestänyt.

Tuli sekavuuden tunne, huimasi ja väsytti valtavasti, olin aivan tokkurassa. Tuntui kuin jokin minussa olisi kytketty pois päältä. Se on abstraktia ja vaikeasti selitettävissä. Tietää olevansa huonossa kunnossa, mutta ei tajua syytä siihen. Jos jalkasi on poikki tai sinulla on influenssa, tiedät mistä se johtuu. Tuntui tosi hyvältä, kun pikku hiljaa tapasin ihmisiä, jotka olivat perillä tästä asiasta ja osasivat selittää mistä oikein on kyse. Sitähän usko... niin, mitä minä uskoin? Että minulla oli aivovaurio tai kasvain tai jotakin.

Ajattelin myös homeen mahdollisuutta...

Asuin sittemmin 60-luvulta peräisin olevassa korttelissa Skaarassa, enkä voinut sielläkään hyvin. Epäilin hometta tai jotakin, joten oli parasta muuttaa. En ollut varma aiheuttajasta, mutta mielestäni oli parempi asua muualla. Löysin sitten itseni eräästä 20-luvun vanhasta puutalosta ja siellä tuntui kohtalaisen hyvältä.

Nässjöhön tulin 1999 ja opiskelin siellä kansankorkeakoulussa. Olin päättänyt löytää terveen talon ilman hometta, radonia, kemikaaleja. Tästä sähköjutusta olin kuullut vain vähän, siksi minulla ei ollut pienintäkään ajatusta että sähkö oli se, johon reagoin. Välillä asuin erään talon vinttihuoneistossa Nässjössä. Valmistuttuani koeasuin veljeni maatilalla Skaaran ulkopuolella. En halunnut sähköpatteria, koska olin menettänyt uskoni niihin. Mutta sitten oli pakko hankkia asunto kaupungista. Minun oli välttämätöntä aina koeasua saadakseni selville voinko ostaa tai vuokrata paikan. Olen muuttanut noin 25-30 kertaa.

Olen yöpynyt autossa ja yhteen aikaan asuin metsässä teltassa. Minulla on myös asuntovaunu. Sitten löysin mökin, jossa kylläkin oli sähkölämmitys, mutta ajattelin että on yritettävä. Patteri oli päivisin toiminnassa kun ulkoilin paljon ja suljin sen tultuani kotiin, mutta ei siitä tullut mitään.

Halusin löytää talon missä voin elää omavaraisesti ja löysinkin unelmapaikkani Taalainmaalta. Mutta sielläkin voin huonosti sähköpaimenten ja mastojen takia. Tuntui niin kurjalta. Kestin kuitenkin juhannuksesta loka-marraskuuhun asti. Silloin päätin tulla tänne, missä nyt asun.

Joka kerran koeasuessani häviää elämästäni muutama kuukausi

Unelmani on hankkia oma talo. Sain vihjeen eräästä mökistä ja koeasuin siellä pari kolme viikkoa. Sama juttu sielläkin – en voinut hyvin. Joka kerran koeasuessani häviää elämästäni muutama kuukausi. Makaan apattisena jaksamatta edes lukea. Täällä voin kohtalaisen hyvin, kunhan mikään ei pilaisi tätä olotilaa.

Nyt olen muuttanut niin monta kertaa... Lopuksi väsy henkisesti pelkästä tavaroiden pakkaamisesta, ei jaksa enää kerätä tavaroita. Nyt otan vain repun ja kitaran.

Työpaikalla et voi sanoa: ’Voitteko vaihtaa nuo loisteputket, voin huonosti?’ Silloin pikemminkin sinut vaihdetaan...

Ikäänkuin kulkuri

Tämä on kova elämä. Et voi olettaa ihmisten ymmärtävän. Alussa kysyttiin: 'Mitä helkkaria touhuat?' Sitten he ovat häipyneet ja suvunkaan kanssa minulla ei ole yhteyttä. Poikani kanssa kylläkin vähän, mutta ei hänkään mielellään tule tänne ja pakottaa en halua. Pitää koeasua ja katsoa mitä tapahtuu. Joutuu luopumaan paljosta. Minulla ei ole perhettä, eikä minulla ole ollut kunnon suhdettakaan tänä aikana.

Tuntee joutuneensa ihmisten armoille, kuten kulkurit ehkä ennenvanhaan, etteivät ole samanarvoisia muiden kanssa.

Nykyään monet syövät lääkkeitä, unilääkkeitä, antidepressiivisiä ja muita sellaisia. Heillä on fibromyalgiaa, päänsärkyä ja kireitä hartioita. Kun katson työssäkäyviä, ajattelen: Miksi he jännittävät niin paljon? Olikohan pronssikauden ihmisillä päänsärkyä?

Et saa sairastaa tämän päivän yhteiskunnassa. Jos sinulla on vielä sairaus, joka on epämääräinen, ei sinua hyväksytä. Eräs serkkuni sanoi kerran: 'Eihän kukaan vapaaehtoisesti voi elää kuten sinä! On järjetöntä kutsua sinua luovuttajaksi ja loiseksi!'"

Perheen ja ystävien menettäminen

Kaiken muun lisäksi tuo pakolaisuus usein mukanaan ystävien, jopa perheen menettämisen. Moni on joutunut kokemaan sen, ettei häntä uskota, että hänen rakastamansa ja luottamansa ihmiset ovat hänet hylänneet. Ingerin mies jätti hänet, koska ei voinut kuvitella elävänsä kuten vaimonsa. Kennethillä taas ei ole minkäänlaista kontaktia sukuunsa.

Pakolaisuus aiheuttaa kuitenkin tuskaa myös niille, joilla on siteet sukulaisiinsa, koska ei voi olla tukena lähimmilleen, rakkailleen, lapsilleen tai vanhemmilleen, kun he sitä tarvitsevat. Perhe kärsii aina jollakin tavalla myös.

Eva: ”V. 1992 äitini sai veritulpan ja oli sairaalassa puoli vuotta kuolemaansa asti, enkä voinut juuri käydä häntä katsomassa. Tein sen kuitenkin muutamia kertoja, mutta hänen kuolinvuoteellaankaan en voinut olla läsnä.”

Elisabeth: ”Minun äitini on 88 vuotias. Emme olleet tavanneet pitkään aikaan. Kesällä hän sairastui ja joutui sairaalaan, hänen suolistonsa vuoti verta. Enkä minä tiennyt mitään. Hän ei halunnut ottaa minuun yhteyttä, enhän olisi kuitenkaan voinut tehdä mitään. Silloin suutuin. Minun *täytyi* saada tietää! Itkin koko päivän tästä syystä, mitä jos hän ei olisi selvinnyt? Minä en olisi tiennyt mitään!

Sain tukea jotta voisin käsitellä tätä asiaa. Syyskuussa onnistuin menemään tapaamaan äitiäni. Pakotin itseni lähtemään, vaikka vointini oli kamala. Tapasin äitini ja meillä oli sitten hyvä keskustelu. Se helpotti paljon. Saatoimme puhua kaikesta mikä oli jäänyt puhumatta. Sain tuntea äitini hyvää tahtoa ja huolehtimista. Sanoin hänelle: ’Voin olla luonasi – mentaalisesti.’

On hirveää tietää, etten voi mennä hänen luokseen jos hän tulee taas niin huonoon kuntoon että joutuu sairaalaan. Tai jos lapsilleni sattuisi jotain, enkä voi lähteä heidän luokseen.”

Siv: ”En ole koskaan nähnyt siskoni lapsia, heitä on neljä. He voisivat kyllä tulla tänne, mutta en jaksa. Lasten kanssa oleminen on liian rasittavaa kun kunto on näin huono.

Ei ainoastaan sairastunut joudu kärsimään...

Koko perhe voi huonosti. Evan aviomies Thomas on saanut särkyä käsiinsä, eivätkä ne enää tahdo totella. Hän on raatanut liiaksi rakentamalla ja saneeraamalla kaikkia niitä taloja, joihin he ovat Evan kanssa paenneet.

Thomas: ”Olen ollut myymäläpäällikkönä monet vuodet. Tahti oli kova, koska alaiseni olivat kaksi-kolmekymppisiä. Kun on vastuussa liikkeestä ei voi vähentää työtuntejaan. Viimeiset vuodet olivat rankkoja. Lähdin kotoa aamuseitsemältä ja tein töitä kahdeksaan – yhdeksään asti illalla ja oli pitkä työmatka. Iltaisin ja pyhäpäivisin korjailin ja parantelin taloa. Joskus tein yölläkin töitä vaikka piti nousta kuudelta aamulla. Kaikkea olen tehnyt, vaihtanut kaikkea viemäriputkista johtoihin ja seiniin. Olen poistanut kilometrikaupalla johtoja – ainakin siltä tuntuu.”

Eva: ”Ja tyttäremme, miten tämä on vaikuttanut heihin? Heillä on ollut sairas äiti kaikki nämä vuodet.”

Thomas: ”Ymmärtää, että he ovat olleet ajoittain surullisia kun Eva ei voinut olla mukana siellä, missä kaikki muut äidit olivat. Kerran kun Evan veli ja käly olivat meillä, vanhin tytär sanoi: ’Ettekö voi puhua jostakin muusta? Edes kerran?’”

Eva: ”Äiti, minä leikin, että sinä olet terve!’ Näin hän sanoi kerran.”

Inger: ”Minun tyttäreni masentui muutama vuosi sitten. Hae ammattiapua! Näin sanoin hänelle, jolloin hän meni psykologille ja kertoi tilanteestaan. Hän koki menettäneensä äitinsä, joka auttaa, joka shoppailee hänen kanssaan ja tekee sellaista mitä äidit tekevät.

Nyt olemme alkaneet löytää toistemme luo, mutta olemme menettäneet jotakin väliltämme.”

Kenneth: ”Ei voi olettaa, että ihmiset ymmärtäisivät. Aluksi he ihmettelevät: ’Mitä helkkaria tarkoitat?’ Sitten he ovat haihtuneet. Minulla ei ole mitään yhteyttä sukuun. Poikaani olen ajoittain yhteydessä, mutta hän ei oikein halua tulla tänne, enkä voi pakottaa häntä.”

Eva: ”Sitä tulee hankalaksi ja siksi menettää ystävänsä. Ne häviävät. Mehän emme voi lähteä heidän luokseen ja ihmisistä on ikävää, kun eivät voi vuorostaan kutsua kylään.”

Inger: ”Naapurit ja ystävät, joiden kanssa on paljon ollut, ovat pikkuhiljaa hävinneet. Heidän mielestään olin vain kummajainen. Eräs naapuri, johon törmäsin asuessani yhdessä monista torpista, sanoi: ’En ole nähnyt sinua aikoihin! Olin ajatellut tulla käymään, mutta on liian kylmä. Pelkään saavani jalkasärkyä.’ Kiitos, ei sinun tarvitse tulla, sanoin. Ja missä luulet minulla olevan särkyä, kun palelen aina?

Missä ovat kaikki ne jotka pitivät minusta ennen? Missä he OVAT? Paras ystäväni on kuitenkin jäljellä. Hän ei petä minua missään tilanteessa. Mutta muut? He tietävät, että minulla on puhelin. He voisivat pirauttaa. Mutta ei...”

Klas: ”Naapureiden kanssa on erilaista. Meitä pidetään idiootteina, luulosairaina teeskentelijöinä. Ihmiset kysyvät: ’Kuinka he voivat olla mukana yhteiskunnan riennoissa ja mennä kauppoihin?’ Mutta he eivät tiedä mitä se meille maksaa. Se on kuin joisi alkoholia. Jos juo liikaa, voi huonosti jälkeensä. Eikä vain seuraavana päivänä...”

Erään naapurin mielestä olemme luopioita ja pilaamme ympäristöämme negatiivisuudella. Eikä pidä myöskään uskoa, että hän saisi sairauslomaa niin löysin perustein! Mutta on aurinkoisiakin tarinoita. Olin kaupan kassajonossa ja piti maksaa joululahjat. Nuori mies edessäni otti kännykän esiin ja alkoi puhua. Sellaisessa tilanteessa yritän kestää, mutta tällä kertaa sanoin: ’Anteeksi että menen pois jonosta hetkeksi, en kestä kännyköitä’. Menin kauemmas hänen puhuessaan. Kun tulin takaisin koputti mies takanani minua olkapäälle ja sanoi: ’Anteeksi, mutta mitä tarkoittit sillä, ettet kestä? Mitä tapahtuu?’ Kaikki muut ihmiset jonossa tulivat lähelle ja kuuntelivat kun minä kerroin. Ja sitten mies joka oli tehnyt kysymyksen toivotti minulle hyvää joulua.”

Elisabeth: ”Ihmisten on vaikea ymmärtää. Olen pyytänyt sulkemaan kännykät ja DECT-puhelimet ja he ovat kunnioittaneet pyyntöäni. Mutta he sanovat: ’Miten voit tuntea kännykkäni kun en soita?’ Voin vain vastata: En tiedä, mutta tunnen. Saan mm. sydämentykytystä.*

Siihen aikaan en voinut kovin huonosti. Silloin toisten oli helpompaa ymmärtää, mutta *nyt* kun tilani on huonontunut, heidän on tosi vaikeaa ymmärtää!”

Naser: ”Naapurin tullessa mökkiinsä meidän on lähdettävä täältä. Hän lupasi olla ottamatta kännykkää tänne. Mutta silti hän teki niin. Nyrkkiähän ei voi käyttää, vaikka tekisi mieli.”

Björn: ”Naapurit ja ystävät muodostavat jatkuvan uhan kun ei koskaan tiedä milloin he tulevat tänne tuoden jotakin, mitä ei kestä. Sellaistakin tapahtuu että ympäristössä asuvat ihmiset

koukkaavat meidän tonttimme kautta kännykät avoimina testatakseen reagoimmeko todella. Ajattele jos tehtäisiin sillä tavalla pähkinäallergikon kanssa, laitettaisiin salaa pähkinöitä ruokaan katsoakseen sairastuuko hän. Sitä on kuin luvallista riistaa.”

**Avoin kännykkä säteilee myös kun et soita. Kaikki muistitoiminnot ovat aktiivisia ja kännykkä lähettää säännöllisesti signaaleja tukiasemaan.*

Ei ainoastaan aikuiset

Olen haastatellut ainoastaan aikuisia, mutta myös lapsia sairastuu, tietysti. Tässä on kolme heistä, vauva ja kaksi koululaista.

Elektroniikka ja epilepsia

Nuoripari iloitsi vastasyntyneestä lapsestaan, mutta ilo muuttui pian murheeksi lapsen alettua saada vaikeita epilepsiakohtauksia. Tuli hengenvaarallisia tilanteita ja äkkilähtöjä sairaalaan, kerta toisensa jälkeen.

Eräänä päivänä äiti huomasi kummallisen esineen vastapäisessä talossa. Joku kertoi sen olevan 3G-antenni. Hän alkoi pohtia voisiko se olla syynä lapsen kohtauksiin. Hän kysyi eräältä asiantuntijalta, joka kertoi, että on olemassa tutkimuksia, jotka vahvistavat tämänkaltaiset epäilyt. Vanhempia kehoitettiin viemään lapsi paikkaan jossa on matalat säteilytehot ja jättämään kaikki kännykät ja muu elektroniikka kotiin. He tekivät näin, eikä lapsi saanut enää kohtauksia.

He tajusivat, että heidän oli muutettava pois pysyvästi ja luovuttava kaikesta elektroniikasta. He löysivät uuden asunnon alueelta, jossa on vain vähän langattomia järjestelmiä ja muuttivat sinne. He pitivät tupaantuliaiset ystävilleen ja odottaessaan sohvalla uunipaistin valmistumista, lapsi sai yhtäkkiä kohtauksen.

Äiti huusi säikähtäneenä ja samassa hän tajusi käyttävänsä langatonta paistimittaria. ”Voisiko se olla tämä?” hän ajatteli. Hän toimi nopeasti, poisti mittarin paistista, patterit mittarista ja heitti kaiken pois. Lapsen kohtaus meni ohi. Onnen kyneleitä. Vieraat saapuivat ja juhla alkoi.

Siitä lähtien: ei enää langattomuutta. Eikä enää kohtauksia. Ilman elektroniikka poika voi hyvin. ”Parantunut itsestään”, sanoi lääkäri, joka ei halunnut kuunnella vanhempien selityksiä. Sairaanhoidajat sen sijaan höristelivät korviaan.

Johanna ei pysty käymään koulua

Johanna on 11-vuotias. Hänen isänsä kertoo tytön tarinan.

”Muutimme maalle vuosi sen jälkeen kun talomme lähelle tuli 3G-antenni. Asuimme taajaman keskustassa kunnassa, joka on ihan myyty langattomuudelle. Kaikissa kouluissa on langattomia verkkoja. Aloimme kaikki nukkua huonosta ja siksi muutimme alakerran takkahuoneeseen, jossa nukuimme puolisen vuotta. Vaimoni, joka on ollut sähköyliherkkä jo 15 vuotta, tietää hyvin oireet ja mitkä asiat tulee ottaa huomioon. Johanna alkoi tuntea oireita myös talomme ulkopuolella. Silloin vaimoni sanoi: ’Näin ei voi jatkua, meidän on muutettava’.

Päänsärkyä ja epänormaalia väsymystä

Johannalla oli jo keväällä ollut kovia päänsärkyjä ja epänormaalia väsymystä. Äidillä on tapana hakea lapset koulusta ja huomattuaan, ettei Johanna voinut hyvin, hän kertoi asiasta opettajalle. Hän kertoi myös, että oireet pahenivat tietokoneen ääressä. Opettajat ovat olleet reiluja ja yrittäneet tehdä ympäristön hieman siedettävämmäksi Johannalle. Kuitenkaan todellista muutosta ei saatu aikaiseksi. Sitten otettiin yhteyttä kouluterveydenhoitajaan, ja mitä hän teki? Hän puhui rehtorin kanssa, joka kehotti unohtamaan toistaiseksi koko asian.

Syksyllä Johannan tila paheni. Osoittautui, että Johannan käyttämä langallinen tietokone oli vaihdettu langattomaan. Paranemisen sijasta tilanne huononi. Nyt olin todella raivoissani koululle ja siellä hermostuttiin silmin nähden.

Johannan luokanopettaja koki tarpeelliseksi kutsua koolle oppilaskuntaneuvoston kokouksen johon myös rehtori osallistui. Hän sanoi: ” minä kyllä uskon, että on sellaista, jota voidaan kutsua sähköallergiaksi, olen aivan vakuuttunut asiasta. Mutta tässä tapauksessa ei ole kyse siitä! Meillä on mm. ilmastointiongelmia...”. Hän keksi kaiken maailman syitä.

Videotykki oli liikaa

Silloin Johanna saattoi vielä käydä koulua, mutta helmikuussa hän ei enää kyennyt. Siihen aikaan alettiin käyttää ns. videotykkiä, jolla voi langattomasti esittää elokuvia. Ensimmäisellä kerralla kun se käynnistettiin, Johanna reagoi niin voimakkaasti että hänen oli pakko poistua jo viiden minuutin kuluttua.

Me hurjistuimme. Olimme puoli vuotta valittaneet asioista ja nyt he ottivat tällaisen laitteen käyttöön. Aloimme pommittaa opettajaa kysymyksillä: Onko teidän pakko käyttää tällaisia laitteita? Opettaja oli itsepäinen. IT- tekniikka on pyhää, siitä ei luovuta, se on tärkeintä. Silloin päätimme että hän ei mene enää kouluun, koska voi siellä niin huonosti. Otin hänet mukaan työharjoittelijaksi omalle työpaikalleni ja se jatkuu edelleen. Meillä on tietokoneita täällä, mutta ne ovat langallisia. Niinpä hän voi surffaila rauhassa.

Teimme ilmoituksen koulusta

Uudessa kokouksessa, joka pidettiin koululla, meitä kohdeltiin todella huonosti, ennen kaikkea rehtorin puolelta. Sen jälkeen olimme melko allapäin. Mutta saimme apua ystäviltä, joilla on lakitietoa. ’Tämä teidän on ilmoitettava’, he sanoivat viitaten lakiin diskriminoinnista. Maaliskuussa ilmoitimme koulun kouluvirastoon. Siellä reagoitiin aika nopeasti ja esitettiin yksityiskohtaisia kysymyksiä siitä mitä koulu oli tehnyt ja mitä se aikoo tehdä, jotta lapsi voisi palata sinne. Se oli ensimmäinen menestyksemme, siihen saakka kaikki oli pantu meidän, vanhempien syyksi. Ilahduimme nyt suuresti!

Lääkäri ilmoitti meidät

Oppilaskokouksen jälkeen vaimoni kutsuttiin työterveyslääkärille. Siellä oli oletettu hänen tulevan yksin, mutta me tulimmekin yhdessä erään tutun psykologin kanssa, joten sen sijaan että he olisivat olleet kaksi yhtä vastaan, olimmekin neljä kahta vastaan. He puhuivat Johannasta ja lääkäri sanoi ettei meidän tarvitse olla hänestä huolissamme. Mikäli hän saisi päänsärkyä, olisi vain otettava särkylääkettä. Me sanoimme ettemme ole ollenkaan huolissamme, koska hän ei tule takaisin kouluun! ’Silloin minä ilmoitan teidät sosiaaliviranomaisille’, sanoi lääkäri. ’Tämä ei kuulu sinulle, koska tapaus koskee hänen kouluansa, joten sinun ei tarvitse huolehtia asiasta’, sanoimme me.

Vastauksena oli ilmoitus sosiaaliviranomaisille.

Johanna saa vihdoin kotiopetusta

Vielä yhden tällaisen kokouksen jälkeen Johanna sai 4 tuntia viikossa kotiopetusta keskeisissä aineissa. Ennen sitä, helmikuusta huhtikuun loppuun, hän ei ollut saanut opetusta lainkaan, vaan ainoastaan kotitehtäviä kerran viikossa. Ja rehtorin äänensävy muuttui ystävällisemmäksi ja hillitymmäksi. Ilmoitimme iloisina koululaitokselle että pelkkä heidän olemassaolonsa saa aikaan ystävällisempää käyttäytymistä koulun puolelta.

Sitten alkoi kirjeenvaihto, jossa rehtori vastaili koululaitoksen kirjeisiin hyökkäämällä meitä, vanhempia vastaan. Tämä jatkui kesään saakka, mutta me saimme viimeisen sanan ja rehtorista tuli yhä myöntyväisempi. Lopuksi hän sanoi: ’Nyt en kirjoita enää’. Mutta sitten alkoi uusi kirjeenvaihto kotiopetuksesta, koska rehtori väitti Johannan saavan 4 tuntia opetusta, mutta niitä oli vain kolme. Meillä oli myös pitkä palaveri kun kysyimme rehtorilta, miksi hän ei ottanut yhteyttä koululaitokseen vaan työterveyslääkäriin, jolle asia ei kuulunut.

Hän käy koulussa joinakin päivinä

Johanna menee joinakin päivinä kouluun käyden myös ruokalassa, kun DECT-puhelin otetaan pois käytöstä. Ja hän on mukana voimistelussa ja retkillä, jottei menettäisi kosketusta kouluun. Mutta hän ei pysty olemaan siellä kokopäiväisesti, koska hän tulee liian huonoon kuntoon ja meidän tiedämme, että tilanne voi pahentua. Se, että todistus on hyvä tai huono, ei ole merkitystä. Jos olet sähköyliherkkä, et saa mitään työtä kuitenkaan.

Hän saa oireita langattomista laitteista

Johanna pystyy tuntemaan langattomuden ja DECT-puhelimet. Hän yöpyi kerran erään kaverinsa luona, heräten yöllä päänsärkyyn. Silloin siellä oli DECT-puhelin käytössä. Hänen yöpyessään seuraavan kerran pyysimme heitä sulkemaan laitteen ja silloin hän nukkui hyvin, ilman päänsärkyä. Mutta sen jälkeen häntä ei enää kutsuttu sinne.

Kaverit vaihtuvat kun on tämäntyyppisiä ongelmia. Monista ei kuule enää. Heidän tilalleen tulee uusia, parempia kavereita, jotka välittävät. Me olemme saaneet suuremmoista apua tähän asiaan perehtyneiltä ystäviltä.

Kunnassa ollaan aivan myytyjä langattomuudelle. Olemme ehdottaneet koululle, että siellä siitä luovuttaisiin ja kaikki laitteet kytkettäisiin lankaliittymällä. 'Ei, se ei käy', sanovat he. Ei käy? Minun työpaikallani käy. Ei, heidän 'einsä' ei perustu tietoon, vaan se muistuttaa enemmänkin langattomuuden palvelua. Joten Johanna on luonani edelleen työharjoittelussa kolme päivää viikossa."

Joonas voi paremmin mökissä

Tämä on nelilapsinen perhe, jonka äiti kertoi minulle Joonaksesta.

"Me tunnemme kaikki sen, paitsi nuorimmaisesta en oikein tiedä. Mutta Joonaksella, joka täyttää pian 12, on kaikkein selvimmät oireet. Hänellä on jatkuvaa päänsärkyä ja painontunne sydämen seudulla. Hänellä on myös rytmihäiriöitä, jotka kouluterveydenhoitajakin havaitsi. Joonas kertoo tuntevansa kuin kuuman paistipannun rintansa päällä. Pulssi kiihtyy noin 80:sta yli sataan lyöntiin minuutissa. Hänen on vaikeaa saada ilmaa, huimaa, raajat puutuvat ja vatsa ei toimi. Me näemme heti hänen katseestaan kun oireet tulevat.

Mökissä päänsärky hellittää

Hän ei ole käynyt koulussa lähes vuoteen, vaan saa kotiopetusta. Etenkin hänen vuokseen olemme muuttaneet tänne torppaan, joka on ilman sähköä ja puhelinta. Se ei ole kaukana, vaan metsän suojaamassa laaksossa. Täällä hänen päänsärkynsä hellittää. Meillä on yhä talomme, jonne ajamme esim. suihkuun ja pesemään pyykkiä.

Kaikki alkoi 3G-mastojen noustua talomme ympäristöön. Lähin on 3,5 km ja toinen 4,5 km etäisyydellä. Tämä tapahtui vuonna 2003. Palasimme lomalta kun masto oli kytketty toimintaan ja yhtäkkiä useat meistä reagoivat. Itse en pystynyt nukkumaan ja 7-vuotias tyttäreni heräsi yöllä ja kirkui. Sitä hän ei ollut koskaan aikaisemmin tehnyt. Hänellä oli muunmuassa kipua jaloissa.

Meillä oli sähköyliherkkä naapuri ja sen vuoksi aloimme ymmärtää mistä on kyse. Hän joutui sairaalomalalle saatuaan 'burnout'-diagnoosin ja muutti täältä pois.

Yllättäen nukuimme koko yön

Myöhemmin lähetin oli viikon pois toiminnasta ja silloin nukuin ihmeekseni koko yön. Koko perhe nukkui hyvin ja Joonas sai takaisin 'pilkkeen' silmiinsä. Emme tienneet syytä. Samassa törmäsimme naapuriin. 'Oletko sinä täällä?' kysyimme. 'Kyllä, etkö sinä tunne miten hyvä on? Sehän on suljettu', sanoi hän. Hänellä oli mittari mukanaan, jolla hän näytti miten matalat säteilyarvot olivat. Viikon päästä lähetin taas toimi ja oireemme tulivat takaisin. Kouluun asennettiin myös WLAN suoraan ensimmäistä vuottaan käyvän Joonaksen luokkahuoneen ulkopuolelle. Sen seurauksena saimme kantaa hänet koulubussilta kotiin. Hän yritti ponnistella

reippaasti, mutta lysähti kasaan kuin rätti poistuttuaan bussista. Luokka muutti myöhemmin toiseen huoneeseen hiukan kauemmas WLAN:sta ja hän voi silloin paremmin.

Opettaja kieltäytyi kuuntelemasta

Viidennellä luokalla opettaja vaihtui, eikä hän ymmärtänyt asiaa lainkaan. Hän kieltäytyi kuuntelemasta ja sanoi vaan, että se menee ohitse. Meillä oli kuitenkin hänen kanssaan keskustelu kun Joonas oli mukana hyvin huonokuntoisena. Opettaja puhui vain siitä, että voihan sitä olla huolestunut ja kaikki uusi aiheuttaa epämukavuutta... Mutta Joonashan pitää koulusta! Hän on todella hyvä kaikissa aineissa. Ja kavereiden kanssa menee hyvin.

Toisessa koulussa käyvä vanhin poikamme tuntee katossa olevan projektorin. Hän ei pysty ajattelemaan sen käydessä. Onneksi hänellä on erittäin hyviä opettajia, jotka kuuntelevat. Hän ei sietänyt ruokalan mikroaaltouunia ja se poistettiin heti.

IT-vetoinen kunta

Moni pitää kummallisena, että voi tulla niin huonoon kuntoon kaukana maaseudulla. Mutta meidän kuntamme on ajanut aktiivisesti IT-kysymyksiä ja profiloitunut IT-kunnaksi, niin että tätä tekniikkaa on paljon kaikkialla. Kaikissa kouluissa on runsaasti tietokoneita.

Koululautakunnan puheenjohtaja ei halunnut kuunnella meitä, eikä hänellä ollut aavistustakaan että sähköyliherkkyys on hyväksytty toimintarajoitteisuudeksi.

Vaikea pulma

Olemme nyt vaikeassa tilanteessa. Kunta on tehnyt kaikkensa ja esittänyt meille uhkavaatimuksen: Joko meidän on vietävä Joonas sairaalaan tutkimuksiin tai meidät tuomitaan uhkasakkoon. Joonas ei pärjää sairaalaympäristössä eikä kestä ajomatkaa sinne. Olemme luvanneet, ettemme aseta häntä sellaiseen tilanteeseen.”

Epäilyä ja vastustusta

Miten näitä ihmisiä kohdellaan, kun he hädässään hakevat apua? Lääkärit, viranomaiset, kunnan virkailijat, kaikki ne, joiden tehtäviin kuuluu auttaa? Se vaihtelee. Joillakin on hyviä kokemuksia – he ovat saaneet apua – tai ainakin ymmärrystä.

Kenneth :”Lääkäreiden kanssa minulla oli onnea. Pääsin melkein heti asiaa tuntevan lääkärin luo, joka kohteli minua kunnioittavasti.”

Maria: ”Lääkäri uskoi, että olen sähköliherkkä, mutta hän ei voinut auttaa minua. Yhteiskunnalla ei ole resursseja tähän.”

Tavallisesti se on jotain aivan muuta.

Inger: ”Esitin vastuussa olevalle virkamiehelle tarvitsevani sähköliherkälle soveltuvan asunnon. Kun kerron itsestäni, niin hän huutaa: ’Sitä ei ole tieteellisesti todistettu ja jos sinä haet apua, niin minä aion vaatia, että saat hylkäävän päätöksen.’”

Kuvitelmia

Ennen tutustumistani näihin pakolaisiin tapasin erään 25-vuotiaan miehen. Hänen vaikein oireensa oli voimakas kipu eri puolilla kehoa. Hän huomasi vähitellen tämän kivun liittyvän sähköön ja matkapuhelimiin. Hän yritti kertoa sitä lääkärilleen, joka alkoi puhua psykenlääkityksestä. Kun hän sitten katsoi mitä lääkäri oli kirjoittanut sairaskertomukseen, siellä luki: kuvittelua.

Elisabeth: ”Lääkäri oli ymmärtämätön: ’Sähköliherkkyyttä ei ole!’ Kuinka hän voi sanoa niin? Minun vaivanihan tuli niin selvästi esille tietokoneen ääressä. Hänellä ei ollut aikaa minulle, mutta sain viikon sairausloman ’epämääräisen huimauksen’ takia. Sain sitten uuden ajan hänen kollegaltaan. Hyvä, ajattelin, toivottavasti järkevempi lääkäri. Mutta kaikki vain paheni!

Toisella lääkärillä oli minulle enemmän aikaa, jonka hän käytti pitämällä esitelmän minulle. Ihmiset ovat aina pelänneet uutta tekniikkaa. Junien tullessa kansa ajatteli, että oli tosi vaarallista ajaa kovaa vauhtia – nyt vuorostaan tietokoneet koetaan vaarallisiksi. Sitten hän otti esimerkeiksi erityyppiset massapsykoosit, kuten ’sammakkotaudin’, kun ihmiset kuvittelivat että heillä on eläviä sammakoita mahassaan. Hän esitti yhtäläisyyksiä sammakkotaudin, amalgaamimyrkytyksen ja sähköliherkkyyden välillä, jonka hän myös luokitteli massapsykooseihin.

Hän kysyi myös, enkö viihdy työssäni. Mutta minähän viihdyn niin hyvin! Tämä lääkäri ei halunnut kirjoittaa minulle sairauslomia, vaan oli sitä mieltä että minun oli ehdottomasti jatkettava työskentelyä tietokoneella ainakin puolipäiväisesti. Ainut apu mitä hän voi tarjota oli lähete psykologille. Hän ei edes halunnut sammutta loisteputkia katosta, vaikka minä pyysin, koska voin niin huonosti niistä.

Menin lääkäriin, koska olin epätoivoisessa avuntarpeessa, enkä ymmärtänyt kehoni voimakkaita reaktioita. Loukkaannuin hirvittävästi, kun minua ei ymmärretty ja jouduin epäilyttävään valoon. Tunsin itseni perin masentuneeksi. Itkin ja itkin.”

Nukkeja ja lasten kenkiä

Mia: ”Sairasvakuutuskassa halusi että lähdän Nynäshamniin neljän päivän tutkimukseen. Asuisin hotellissa, 50 metrin päässä kännykkämastosta. Mutta sehän olisi mahdotonta. Silloin he ottivat yhteyttä erääseen lähellä sijaitsevaan yritykseen, josta tultiin tekemään työtutkimus minun luokseni. Tuli lääkäri, fysioterapeutti ja psykologi.

Psykologilla oli mukanaan nukkeja ja lasten kengät. Hän aloitti keskustelun siitä, että pienenä minulle on voinut tapahtua jotakin joka sitten on voinut jäädä pysyvästi vaikuttamaan minuun.

En ymmärtänyt mitään. Sanoin: ’Minä luulin, että tämä koskisi sitä, miksi en voi tehdä työtä. Oletko lukenut paperini?’ Ei, hän ei ollut saanut niitä. ’Mutta mitä sitten tiedät minusta?’ ’Että olet asunut täällä mökissä muutaman vuoden, että miehesi on kuollut ja olet leski.’ Hän ei tiennyt taustastani yhtään mitään. Hänen on täytynyt lähteä siitä, että kysymys on psykologiasta, lapsuudesta ja minun mieheni kuolemasta...”

”Et elä todellisuudessa”

Eva: ”Täytyy olla psyykkisesti hyvin voimakas kestääkseen kaiken tämän, niin huonosti sinua kohdellaan. Vielä tänäkään päivänä ei ole ymmärrystä, vaan epäillään eikä uskota.

Kun lääkärit eivät löydä mitään vikaa, täytyy mennä psykologille ja psykiatrille. Jouduin menemään psykiatrille, joka käyttäytyi erittäin oudosti. Hän istui jalat pöydällä suoraan edessäni. ’Jaha, sinä tunnet sähköä. Miltä sinusta silloin tuntuu?’ Minä kerroin hänelle ja silloin hän löi nyrkin pöytään huutaen: ’Et elä todellisuudessa. Meillä on ollut sähköä jo yli sata vuotta!’

Kohtelu yleisessä hoidossa on hirveää. Lääkärikunnalle tuntuu olevan täysin luonnollista kohdella meitä halveksivasti. Vielä tänäänkään mennessäni lääkäriin en kerro olevani sähköliherkkä, koska se on niin hirveän työlästä. Minut on kutsuttu mammografiaan, enkä tule kertomaan nytkään sitä, vaan istun siinä ja yritän kestää.

Mutta sehän ei ole hyvä, että saamasi kohtelu hiljentää sinut.”

Ei, se ei ole todellakaan hyvä, ajattelen kuunnellessani hänen kertomustaan.

Uuden tekniikan pelkoa? Ei, innostusta!

Yksi monien ystäväni kohtaamista väittämistä on, että heidän reaktionsa olisivat psyykkisiä ja perustuisivat uuden tekniikan pelkoon. Haastatteluni puhuu toista kieltä. Moni heistä on hyvinkin ihastunut uuteen tekniikkaan, kuten Inger, joka kesäisin istui uuden tietokoneensa ääressä, tai Klas, joka työskenteli multimediatuottajana. Ehkä he juuri siksi ovat sairastuneet.

Elisabeth kertoo miten kaikki alkoi hänen kohdallaan: ”Olin esikoulunopettaja ja työ oli hyvin hauskaa, mutta se oli liian raskasta. Minulle tuli niska- hartiaongelmia, sain sairauslomaa ja tein puolipäivätyötä. Tunsin etten voi mennä takaisin kokopäivätyöhön. Suoritin graafisen muotoilun koulutuksen ja tein työtä tietokoneella. Se oli valtavan hauskaa! Sitä tahdoin tehdä.

Koulutukseni päätyttyä harjoittelin Enköpingsissä. Mutta kolmen viikon päästä olin täysin hajalla. Minulla oli huimausta ja sydänongelmia, iho- ja silmävaivoja, päänsärkyä, väsymystä enkä pystynyt keskittymään. Eräänä päivänä käynnistäessäni tietokoneen tunsin heti: Tämä ei käy! Menin kotiin ja olin niin huonona, että makasin monta päivää kuin horkassa.

Olin todella sairas, eikä minulla ollut hajuakaan että se olisi sähköliherkkyyttä, sillä siihen aikaan en tiennyt mitä se oli.”

Fobia? Ei, vaan päinvastoin!

Yksi, ei kovin epätavallinen tapa puhua sähköliherkkyydestä on kutsua sitä fobiaksi.

Voin todeta, ettei yksikään niistä, joiden kanssa olen puhunut, viittaa fobisiin reaktioihin. Fobinen ihminen yrittää kaikin tavoin välttää niitä paikkoja ja tilanteita, joissa on riski kohdata pelon kohde – usein liioitellustikin.

Ystäväni kertovat, että he ovat tehneet juuri päinvastoin. He ovat uhkarohkeasti lähestyneet pelkonsa kohteita. He ovat menneet lähelle kännykkämastoja ja sähköaitoja nähdäkseen mitä tapahtuu. Siten he ovat oppineet mitä kestävät ja mikä aiheuttaa epämiellyttäviä tai suorastaan kestäättömiä oireita.

Moni tekee lisäksi jotakin muuta. He tekevät juuri sen, mitä heidän tulisi välttää. He menevät kauppaan tietäen, että se aiheuttaa huonon olon. He menevät joskus konserttiin tai ravintolaan, koska eivät kestä olla eristettynä kaikesta normaalista elämästä. He käyvät tervehtimässä sukulaisia pysyen tuskin jaloillaan. Se on täydellinen vastakohta fobiselle käyttäytymiselle.

Eva: ”Tulen joskus niin häikäseksi. En halua olla sähköyliherkkä. Haluan olla normaali ihminen! Teen silloin jotakin, vaikka tiedän, ettei minun pitäisi tehdä. Ajan esimerkiksi jonnekin päästäkseni näkemään ihmisiä ja sitten tulen vielä huonompaan kuntoon.”

Moni on reagoinut, tietämättään syytä ja saanut selityksen jälkikäteen. Eva kertoo että hänen miehensä joutui selittämään hänelle miksi hän tuli kipeäksi vanhassa laivurintorpassa. Itse hän luuli seonneensa.

Kaikki, joita haastattelin ovat selväjärkisiä, kertovat sujuvasti ja tekevät ylipäätään viisaan vaikutelman. Sitä kummempaa on tämä epäilevä suhtautuminen heihin. Mietin miten yksikään ihminen, lääkäri tai kuka tahansa, joka kuuntelee jotakuta heistä, voi saada käsityksen että se on psyykkistä, luulotautia... Käsittämätöntä. Kysyn itseltäni herjaten: onko lääkärikunta luulosairas?!?

Miksi kieltää?

Björn: ”Meitä ei lasketa samanarvoisiksi muiden kanssa, koska kokemuksiamme ei noteerata.”

Mietin, miksi näiden ihmisten kokemuksia on muun yhteiskunnan niin vaikea käsittää. Ajattelen että monet syyt vaikuttavat siihen.

Yksi syy on selvä. Telecom-teollisuuden vahvat taloudelliset intressit, joita viranomaiset tukevat. Se ei sinänsä ole uusi ilmiö. Niin on ollut tupakan, asbestin ja monen lääkkeen tai torjunta-aineen kanssa; teollisuus on taistellut tosiasioita vastaan, levittänyt harhaanjohtavaa tietoa ja sumuttanut, kunnes ei enää ole pystynyt kieltämään totuutta.

Seuraamukset...

Perhe ja ystävät yrittävät löytää mielellään monia hyviä selityksiä, heidän on vaikeaa katsoa totuutta silmiin. Onhan kyse tiedosta joka tuo suuria seuraamuksia arkielämään. Kaikille niille jotka ovat tottuneet sähkövempaimiin, kännyköihin ja langattomiin puhelimiin, voi olla vaikeaa omaksua tosiasioita. Se vaikuttaa kanssakäymiseen toisten ihmisten kanssa sekä tuo muutoksia jo totuttuihin tapioihin.

Mia: ”Minun perheeni tahtoo auttaa minua, mutta en ole varma ymmärtävätkö he tilannettani täysin. Ei ole kyse vain teollisuudesta vaan kaikista ihmisistä. Vain harvat ovat valmiita luopumaan tekniikasta. Tämä aiheuttaa sairaiden ja heidän omaistensa suhteen ristiriitoja. Tämän päivän ihmiset menevät trendien mukaan. Ehkä itsekkin olisin tehnyt niin, ellei minulle olisi tapahtunut tätä. Olisin mukana tässä oravanpyörässä.”

Provokaatioita

Björn: ”Kun meidän piti ostaa tämä talo, soitimme naapurillemme jolla on kesämökki vieressä. Me sanoimme, että emme voi ostaa taloa ellei hän pystyisi luopumaan kännykänkäytöstään mökillä. Siksi olisi parempi, että hän ilmoittaisi ennen talonostopäätöstämme kantansa. Me kysyimme

häneltä voisiko hän jättää kännykän kotiin tullessaan tänne. Hän vastasi: ”Tottakai, ei mitään ongelmia. Kaikki järjestyy. Minullahan on lankapuhelin mökissäni.”

Kysyimme: ”Onko se varmaa? Emme haluaisi jankuttaa!” Hän lupasi.

Ja nyt hän kuitenkin tulee perheineen kännyköiden kanssa mökilleen. Kun menimme heidän luokseen, hän sanoi: ’Nyt nämä tyhmyydet saavat loppua!’ Kysyimme: Mutta etkö muista mitä lupasit? ’Joo, mutta siitähän on jo kolme vuotta!’ hän vastasi. Nyt meidän on vain lähettävä pois kotoamme, kun he tulevat...

Sitä on koko ajan jännityksessä, kun naapurit tulevat tänne. Silloin ei ole muuta vaihtoehtoa kuin lähteä. Heti, kun kuulemme auton moottorin äänen menemme katsomaan mistä on kyse. Jos emme välitä asiasta, niin viiden minuutin kuluttua olemme jo niin huonossa kunnossa ettemme pysty enään lähtemään minnekään. Kerran, kun naapurimme oli tullut perheensä kanssa mökille ja minä palasin metsästä, niin Siv makasi pyörtyneenä pihalla.

Naapureista ja ystäväistä tulee ’vihollisia’, koska ei voi milloinkaan tietää minkä laitteen kanssa he tulevat. Tapahtuu, että paikalliset ihmiset oikaisevat tonttimme kautta kännykät päällä, testatakseen vain reagoimmeko todella... Aivan kuin olisimme vapaata riistaa.

Siv: (joka tunsikin, että minulla oli mukana digikamera) ”On tehty joitakin ns. provokaatiokokeita, joissa sähköliherkät joutuvat kännykkätestiin. Kännykät avataan ja suljetaan ja sähköliherkkien tulee tietää milloin puhelin on päällä, milloin pois. Se on vain niin, että koe tehdään aina ympäristössä jossa on paljon säteilyä. Jos olen yleisellä paikalla, en huomaa jos joku laittaa kännykän päälle, voin jo niin pahoin kaikesta sielläolevasta säteilystä. Se on aivan kuin olisit savun täyttämässä huoneessa ja pitäisi kertoa jos tulee hiukan lisää savua.” (1)

On tehty tieteellisiä kokeita tarkoituksena löytää psykologisia eroavaisuuksia sähköliherkkien ja muiden välillä. Ei ehkä aiheuta hämmästyä ettei olla onnistuttu. (2)

Maailmankuva haastetaan

Ehkä sähköliherkkyys koettelee meidän länsimaista maailmankatsomustamme liiaksi. Siksikö lääkärit voivat sanoa jotakin niin outoa ettei tätä sairautta ole olemassa tai se on kuvittelua? Tuntuu olevan hyvin vaikea hyväksyä, että meihin vaikuttavat sähkömagneettiset signaalit vaikka meidän oma kehomme, sydämemme, hermojärjestelmämme ja aivomme toimivat tällaisilla signaaleilla.

Sekä EKG että EEG perustuvat sähköön. Ja vaikka on osoittautunut muiden sähkömagneettisten aaltojen kuten röntgenin, radioaktiivisuuden, tutkan olevan hyvin vaarallisia, niin oletetaan kuitenkin kännykkäsäteilyn olevan vaaratonta...

Tosiasiassa kuitenkin kaikkia toimintoja elävissä olennoissa ohjaavat hyvin hienot sähköimpulssit ja virrat solutasolla asti. Koska sähkömagneettiset kentät häiritsevät toisiaan, pitäisi olla selvää, että kehon sähköiset järjestelmät voivat häiriintyä kaikista keinotekoisista sähkömagneettisista kentistä, ei vähiten kännykkäsäteilystä. Kaikkihan me altistumme keinotekoiselle säteilylle, joka on miljardeja kertoja voimakkaampaa kuin se taustasäteily johon olemme biologisesti totunnet.

Jäävi eksperti

Kuinka syvää ja laajalti levinnyttä kyseenalaistaminen on, tuli hyvin selvästi esille elokuussa 2007 eräessä ajankohtaisohjelmassa. Heti alussa siinä väitettiin, että kunnat satsaavat miljoonia sähkösaneeraukseen, vaikka ei ole tieteellisiä todisteita että se auttaa. (Kummallinen väittäminen, koska suurin osa kunnista ei sijoita yhtään mitään tähän.)

Ohjelmassa haastatellaan asiantuntijaksi pyydettyä Lena Hillertiä, joka on tunnettu siitä, että hän ilman tieteellisiä todisteita väittää sähköliherkkyyttä voitavan hoitaa KBT:lla (kognitiivinen terapia). Vuonna 2000 Hillert katsottiin jääviksi Ruotsin eduskunnan reviisorin toimeen, koska hän teki työtä kännykkäteollisuuden hyväksi. Tässä hän saa kysymyksen: ”Onko olemassa vaaraa tehtäessä tällaista? (Sähkösaneerausta.) Hän vastaa sananmukaisesti näin:

”Voihan siitä olla vaaraa siten, että se voi johtaa tämän henkilön eristyneisyyteen. Tämä henkilö kokee yhä enemmän joutuvansa eristetyksi, yhteiskunnasta, suvustaan, perheestään ja ystäväistään. On myös olemassa riski että muut alkavat miettiä onko ympäristö vaarallinen, kun tehdään parannuksia joillekin siinä pahoinvoiville henkilöille. Onko se vaarallinen minullekin?”

Ne olisivat siis *suojaustoimenpiteet*, jotka rajoittavat ihmisten elämää... Voin tuskin uskoa kuulleen oikein.

Sähköliherkkien yritykset löytää siedettäviä asuinpaikkoja on käynnissä koko maassa. Frivolten-niminen yhdistys on usean vuoden ajan yrittänyt löytää paikkoja, joissa rasitus on riittävän matala, jotta asunnot voisi tehdä sähköliherkille sopiviksi. Alueita löytyy, kuten myös asiasta kiinnostuneita kuntia, mutta näiden paikkojen suojeleminen on nykyisen lainsäädännön mukaan vaikeaa. Frivolten jatkaa kuitenkin päättäväisesti löytääkseen ratkaisuja. Degerforsissa on löydetty sähkösaneeraukseen sopiva talo, joka voitaisiin saneerata SBO:n taloudellisella tuella (Valtion asuntosaneeraus). Kunta suhtautui myönteisesti ja 150 henkilöä ilmaisi kiinnostuksensa muuttaakseen sinne. Silloin kännykkäteollisuus antoi kuulua itsestään tj. Mats Holmen muodossa, joka sähköpostissa ilmoittaa, ettei ole todisteita sähkösaneerauksen avusta. Ja katso: kunta muuttaa mieltään. Ei tule mitään sähkösaneerattua taloa. (Karlskoga Kuriren, 16 elokuuta 2007.)

Ei ainoastaan Ruotsi

Ajoittain keskusteluissa väitetään, että sähköliherkkyttä esiintyisi vain Ruotsissa (joskus annetaan rivien välissä ymmärtää että se itseasiassa käsitelisi jotain muuta...). Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Kaikissa niissä maissa, joissa on tutkittu asiaa, on havaittu samankaltaisia oirekuvauksia. Niihin luetaan mm. huimaus, vaikea päänsärky, pahoinvointi, muistamattomuus, sekavuus, tinnitus ja unettomuus.

Itävallassa tämä koskee arviolta 3,5 prosenttia väestöstä ja luku on kaksinkertaistaistunut kymmenessä vuodessa. Saksassa luku on 9 ja Sveitsissä 5 prosenttia.

Mm. Saksassa ja Itävallassa on sähköliherkkien yhdistyksiä. Heillä on usein kirjeenvaihtoa yli rajojen sopivien asuinpaikkojen löytämiseksi jostakin.

Irlantilaiset lääkärit (IDEA) ovat julkaisseet varoituksia, kuten myös lääkärit USA:ssa, Itävallassa ja Japanissa.

Saksassa ovat monet lääkärit olleet erittäin aktiivisia tässä asiassa. Tämä alkoi v. 2002 nk. Freiburg-vetoomuksella.

Freiburg-vetoomus: ”Syvä huolestumisemme kanssaihmemme terveydestä”

Vuonna 2002 alullepanivat 60 saksalaislääkäriä vetoomuksen, joka alkaa: ”Tunnustettuina eri alojen lääkäreinä, ennenkaikkea ympäristölääkietieteessä, suuntaamme lääkärikunnalle, kansanterveydestä ja lääketieteestä poliittisesti vastaaville, kuten myös yleisölle syvän huolestumisemme kanssaihmemme terveydestä.”

Nämä lääkärit olivat viime vuosina nähneet dramaattisen kasvun vaikeiden- ja kroonisten sairauksien alueella:

- Oppimis-, keskittymis- ja käyttäytymishäiriöitä lapsilla, kuten esim. ylivilkkautta
- Yhä vaikeammin lääkkeillä hoidettavan verenpaineen muutoksia
- Sydämen rytmihäiriöitä
- Sydänkohtauksia ja aivoinfarkteja yhä nuoremmilla
- Aivojen rappeutumissairauksia, kuten Alzheimeria ja epilepsiaa
- Syöpäsairauksia, kuten leukemiaa ja aivokasvaimia
- Päänsärkyä ja migreeniä
- Kroonista väsymystä ja rauhattomuutta
- Unettomuutta ja päiväväsymystä
- Korvien suhinaa ja tinnitusta

- Infektioalttisuudesta
- Hermo- ja sidekudoskipuja, joita ei voida selittää tavanomaisilla tekijöillä, mainitaksemme vain kaikkein yleisimmät oireet

Vetoomuksen lääkärit tulivat johtopäätökseen, että mikroaallot ovat selitys. He kirjoittavat mm: ”Liian usein olemme todenneet terveyden kohentuvan, kun potilaan ympäristöstä on vähennetty tai poistettu säteily. Joskus kuukausia, jopa vuosia jatkuneet oireet katoavat suhteellisen lyhyessä ajassa.”

Vetoamus jatkuu: ”Potilaiden parantamisyritksemme käyvät yhä useammin tuloksettomiksi. Jatkuva, ympärivuorokautinen säteily asunnoissa ja työpaikoilla aiheuttaa stressiä joka estää toipumisen. (Koko vetoamus löytyy alkuperäisenä osoitteesta: www.feb.se/NEWS). Sittenmin ovat tuhannet lääkärit kirjoittaneet nimensä vetoomukseen.

Bambergin vetoamus: Vaaditaan välittömiä toimenpiteitä

Muutamia vuosia myöhemmin aloitti ryhmä lääkäreitä saksalaisessa Bambergin kaupungissa systemaattisemman tutkimuksen miten kännykkätukiasemien säteily vaikuttaa ihmisiin. Se johti kirjelmään Saksan Ympäristö- ja terveysministerille v. 2006 ja alkaa sanoilla:

”Akuutit terveysriskit alla lueteltujen matkapuhelintukiasemien lähellä asuville. Viranomaisilta vaaditaan välittömiä toimenpiteitä.”

Muutama sitaatti kirjeestä:

”Lokakuusta 2004 tammikuuhun 2006 haastateltiin yli 900 henkilöä 184 paikassa, jossa oli matkapuhelintukiasema ja mittauksia tehtiin kodeissa ja työpaikoilla.

Yhteenveto lääkäreiden huomioista:

”Pitkälle, vallitsevien raja-arvojen alapuolella, toimivat korkeataajuiset sähkömagneettiset kentät (matkapuhelintukiasemista, DECT-puhelimista, WLAN-verkoista yms.) johtavat uuteen, hyvin monimutkaiseen sairaustilaan tyypillisine oireyhteyksineen.”

Sitten seuraa oireista, joka muistuttaa Freiburg-vetoamuksessa esitettyä.

”Terveydelle haitalliset vaikutukset vahingoittavat meitä kaikkia, sekä teidän että meidän lapsia. Emme voi enää sulkea silmiämme tältä. Siksi pyydämme teitä viipymättä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin.” (Kirje kokonaisuudessaan monine tosiasioineen ja tapauskuvauksineen on ruotsiksi käännettynä osoitteessa: www.vagbrytaren.org).

Bioinitiative Report

Syyskuussa 2007 ilmestyi ”the Bioinitiative Report”, jossa sitoutumattomat tutkijat ovat läpikäyneet tuhansia tutkimusraportteja päätyen siihen, että elektromagneettiset kentät voivat aiheuttaa valtavan määrän terveysongelmia.

Sitaatti Bioinitiative-raportista: ”There is little doubt, that electromagnetic fields emitted by cell phones and cell phone use, affect electrical activity of the brain.” (Ei juuri ole epäilystäkään siitä, etteikö matkapuhelinten ja niiden käytöstä johtuva elektromagneettinen säteily vaikuttaisi aivojen sähköiseen toimintaan.) www.bioinitiative.org

Viralliset varoitukset

Elokuussa 2007 Saksan Ympäristöministeriö varoitti sijoittamasta langatonta laajakaistaa (WLAN) kouluihin.

Euroopan ympäristövirasto EEA (European Environment Agency) varoittaa samaan aikaan langattoman teknologian terveystriskeistä perusteenaan Bioinitiative-raportti. EEA kehottaa kiireellisiin toimenpiteisiin matkapuhelimien, niiden tukiasemien ja WLAN-verkkojen säteilylle altistumisen vähentämiseksi.

Ja Ruotsissa?

1. Kommenttina sitaatti kirjasta ”Sähköliherkyydestä”, kirjoittanut Hélène Astrup-Samuels:

”Eräs tutkimus, jossa huomioitiin yksilöllinen värähtelyherkkyys, on suoritettu Dallasin Environmental Health Clinic:ssa USA:ssa. Tri W Rea ryhmineen tutki sähköliherkkien pupilleja altistettaessa heidät erilaisille värähtelytaajuuksille. He pystyivät tällä menetelmällä tunnistamaan ne taajuudet joihin eri yksilöt reagoivat. Kun sitten tehtiin provokaatiotesti, saatiin positiivinen tilastollisesti, merkitsevä tulos.”
(Ref. Shirakawa S, Rea W J, Ishikawa S, Johnsson A R, Evaluation of the Autonomic Nervous System Response by Pupillographical Study in the Chemically Sensitive Patient.)

2. ”Psykologisella selvitysmallilla, tai että sähköliherkillä esiintyisi enemmän psyykkisiä sairauksia, on meidän oma tutkimuksemme hylännyt.”
(Dosentti Bengt Arnetz, toimiessaan johtavana ylläkäärinä Huddingenin sairaalassa, (Centrum för yrkes- och miljömedicin Syd vid Huddinge sjukhus) on haastateltu Syöpä- ja allergiasäätiön (Cancer- och allergifondens tidning) lehdessä nr. 1, 1996.

3. Ns. RALF-raportin julkaisun yhteydessä.

Ihmisoikeudet teoriassa ja käytännössä

Ennekuin aloin kanssakäymisen sähköliherkkien kanssa, oli minulla käsitys että Ruotsi oli maa, jossa lakeja ja ihmisoikeuksia kunnioitettiin edes suurin piirtein. Nyt ajattelen toisin.

Hyväksytty toimintarajoitteisuus

Sähköliherkkyys on hyväksytty toimintarajoittuneisuudeksi Ruotsissa ja ruotsalaisen lain mukaan on kunnilla velvollisuus auttaa niitä, jotka toimintarajoitteisuudesta johtuen eivät selviä arkipäivästään itse. Apua tulee ohjata tarpeisiin, ei mihinkään muuhun.

Elisabeth: ”En kyennyt käymään ostoksilla, pesemään pyykkiä, enkä käyttämään puhelinta. Tarvitsin apua, olinhan täysin avuton. Luokseni tuli avustaja arvioimaan ja keskustelemaan mitä apua tarvitsin. Kerroin tarvitsevani apua kaupassa käyntiin, pyykinpesuun, posti- ja pankkiasioiden hoitoon, puhelinkontaktien hoitoon asunnon etsinnässä... Viikko sen jälkeen hän tuli takaisin ja kysyi: ’Miten voit?’ ’Jotenkuten, paremmin kuin kotona, mutta se on kaukana hyvästä’, sanoin minä. ’Niin, minä en ymmärrä kuinka voit asua täällä, onhan radio- ja TV-mastolle ainoastaan 14 km ja sen lähetysteho on niin ja niin monta kilowattia. Miten selviät siitä?’

Hän siis kyseenalaisti toimintarajoitteisuuteni. Hän oli ottanut selvää mastojen lähetystehoista sen sijaan, että olisi selvittänyt avuntarpeeni - ja lain mukaan tarve ohjaa avun saamista. Joten tämä oli väärin häneltä.

Hän sanoi myös argumenttina minua kohtaan, että pystyn ajamaan autoa - mihin pystyin, lyhyitä matkoja kun voin paremmin. ’Säännöt ovat sellaiset, että se joka pystyy ajamaan kauppaan, ei ole oikeutettu saamaan apua ostosten suorittamisessa’, kertoi hän. *Mutta minähän en pystynyt menemään kauppaan sisään!* Hän ei siis perehtynyt siihen mitkä olivat *minun* vaikeuteni ja ongelmani.

Sitten sain kielteisen vastauksen kaikkiin avunpyyntöihini. Ja tämä, vaikka lääkäri oli puhunut yli tunnin hänen kanssaan. Saatua tuon tiedon - *hämmästyin!* En kertakaikkiaan osannut kuvitella etten saisi apua.”

Kerrottuaan aikaisemmista huonoista kokemuksistaan, lisää Elisabeth: ”Leirintäalueella sitävastoin sain kunnalta heti apua. Luokseni saapui nainen ottamaan selvää, mitä tarvittiin. ’Millaista apua tarvitset?’ ’Ruoka, pyykki, posti ja pankki pari kertaa viikossa.’ ’Riittääkö todella 2 kertaa viikossa? Sinulla on noin pieni pakastin, luulen että tarvitaan 3 kertaa viikossa?’ sanoi hän. Hän uskoi minuun. Se oli uskomatonta!!”

Niin, se oli uskomatonta, että sai oikeutta, vaikka sen pitäisi olla itsestäänselvyys.

Sosiaalipalveluita koskevan lain mukaan se, joka ei selviä päivittäisistä askareistaan, on oikeutettu saamaan apua kodissaan.

Tähän kommentoi *Siv* näin: ”Oikeuksia? Poliitikoilla on usein tapana sanoa meistä: ’Heillä on samat oikeudet, kuin kaikilla muillakin.’ ’Meidän osalta se tarkoittaisi sitä, että saisimme sähkötöntä kotiapua. Minulla on niin kova särky ja huimaus, etten pysty selviämään päivittäisistä askareista. Silloin kotipalveluhenkilökunnan pitää tulla tänne ilman hälytyslaitteita, kännyköitä ja autolla, jossa ei ole elektroniikkaa. Heidän on siivottava ilman pölynimuria ja laitettava ruokaa puuhellalla. Sellaista sähkötöntä kotiapua emme tiedä kenenkään saaneen.”

YK:n ihmisoikeusjulistus

Ruotsi on ratifioinut YK:n ihmisoikeusjulistuksen.

Siteeraan muutamia kohtia:

3. artikla.

Kullakin yksilöllä on oikeus elämään, vapauteen ja *henkilökohtaiseen turvallisuuteen*.

5. artikla.

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista julmasti, epäinhimillisesti tai *alentavasti*.

12. artikla.

Älköön mielivaltaisesti puututtako kenenkään yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon, älköönkä loukattako kenenkään *kunniaa ja mainetta*. Jokaisella on oikeus lain suojaan sellaista puuttumista tai loukkausta vastaan.

13. artikla.

1. Jokaisella on oikeus *liikkua vapaasti ja valita asuinpaikkansa* kunkin valtion sisällä.

Mitä nämä vapaudet tarkoittavat sähköliherkälle? ”Henkilökohtainen turvallisuus”, kun asetetaan alttiiksi terveyttä vahingoittavalle säteilylle? ”Vapaus siirtyä”, kun ei pysty käyttämään tavallista kulkuneuvoa? ”Valita vapaasti asuinpaikkansa”, kun tuskin on paikkaa, jossa voi asua? ”Ketään ei saa kohdella kohdella julmasti, epäinhimillisesti tai alentavasti”, miksi silloin kutsutaan sitä kohtelua lääkäreiltä ja virkamiehiltä, joista ystäväni ovat kertoneet?

Romahtanut talous

Monien ystävieni talous on romahtanut ja heidän oikeutensa taloudelliseen korvaukseen kyseenalaistetaan jatkuvasti.

Inger: ”Kirjoitin kirjeen kunnanhallitukselle ja kerroin tilanteestani, mutta sain kielteisen vastauksen. Käsittelijä ei ollut kertaakaan käynyt kotonani, ei työparakissa, ei torpassa, eikä juurakolla.”

Mia: ”He poistivat minulta sairauspäivärahan ja tuntui täysin epätodelliselta saatuani sellaisen vastauksen. Sitten sain sairauskorvauksen takaisin. Mutta nyt kunnassa läpikäydään kaikki sairaslomat ja siinä on uhka: Saanko jatkuvaa sairauskorvausta ja jos en, miten on varaa muuttaa? Toisaalta, eihän ole paikkaa minne mennäkään!

Sitä elää paineen alla: Tuleeko saaman rahaa vakuutuksesta. Mitä muuten tulee tapahtumaan? Meitähän kysenalaistetaan jatkuvasti.

Mia sai kieltävän päätöksen. Viranomaisten mielestä hänen tulee tehdä töitä.

Kuunnelkaa heitä!

Matkustaessani haastattelemaan sähköpakolaisia oli minulla monia ajatuksia. Yksi niistä oli: ”Miksi heitä ei oteta todesta?”

Palatessani kotiin olin yhä enemmän ihmeissäni. Miksi heitä ei kuunnella? Olin tässä puhunut ihan normaalien, viisaiden ja selväjärkisten ihmisten kanssa. Jos henkilö pystyy selvästi kuvailemaan oireitaan ja mitä tapahtuu, kun hän siirtyy paikasta toiseen, miksei häntä uskota? Jos sadat henkilöt kokevat periaatteessa saman asian, miksei sitä oteta todesta? Jos miljoonat ihmiset monissa eri maissa kokevat toisistaan riippumatta samoja asioita, eikö sekään ole totta?

Sähköyliherkiksi tulleet ovat oppineet paljon ongelmista ja oireista, miten lisätään tai lievennetään kipuja, miten voidaan elää parempi, tai ainakin siedettävämpi elämä. Meidän tulee oppia heiltä sensijaan että epäilemme heitä. Heillähän on sanoma meille kaikille: tämä voi kohdata ketä tahansa meistä. Eihän ole syytä uskoa, että näiden ihmisten kehot, hermojärjestelmät ja aivot olisivat toisenlaiset kuin sinun tai minun. Mikä heitä on kohdannut, voi sattua sinulle tai minulle. Epidemian aikana eivät kaikki sairastu. Jotkut ovat herkempiä tai altistuvat enemmän tartunnalle ja sairastuvat. Seuraavan epidemian aikana sairastuvat jotkut toiset. Mikä meillä tässä sitten on, ehkä erään epidemian alku?

Onhan itsestäänselvyys että meidän on annettava näille ihmisille käyttömahdollisuus alueille, joilla he pystyvät elämään siedettävästi. Ja meidän täytyy, meidän kaikkien ja meidän lapsiemme tähden, vähentää kokonaiskuormitusta sen sijaan että sitä vain lisätään.

Referenssejä ja lukutipsejä

Bioinitiative Report

Joukko riippumattomia tutkijoita on läpikäynyt tuhansia tutkimusraportteja ja tulleet siihen tulokseen, että sähkömagneettiset kentät (EMF) voivat aiheuttaa terveysongelmia.

Raportti julkaistiin syyskuussa 2007, katso

www.bioinitiative.org

Freiburguppropet katso www.feb.se/NEWS

Bamberguppropet katso www.vagbrytaren.org

Mörkläggnig/Pimitys

Elektroniikan uhrit ilman oikeutta, Gunni Nordström, Hjalmarsson & Högberg 2000

Något som finns men inte syns/Jokin mikä on, mutta ei näy

Christine von Hedenborgin pieni kirja sähkömagneettisesta säteilystä ja sen vaikutuksista. Johdatus probleemaan, henkilökohtaisesta näkökulmasta. Omakustannus 2006.

Nödbroms/Hätäjarru

Käsikirja kaukonäköisille taantumuksellisille. Sture Hegerfors och Lasse Åberg. Forum 2001.

Om elöverkänslighet/Sähköyliherkkyydestä

Hélène Aastrup-Samuels. Perustietoa vaikeasta toimintarajoitteisuudesta. Julkaisija:

Elöverkänsligas Riksförbund, tukijana Allmänna arvsfonden och Cancer- och Allergifonden 2005.

REFLEX-tutkimus

EU:n rahoittama Reflex-projekti koostuen kahdestatoista tutkijaryhmästä osoittaa että pitkälti vallitsevien raja-arvojen alapuolella vaikuttavalla sähkömagneettisella kentällä on genotoksinen vaikutus ts. myrkkyyvaikutus perintömassaan. Tulokset osoittavat sekä vahingoittavan vaikutuksen perintömassaa suoraan että vaikutuksen kehon toimintoihin. Kts. www.vagbrytaren.org

Spelet om 3G – Fakta och desinformation i det trådlösa samhället/Ihmiskunta ja langaton peli

Freelance-toimittaja Mona Nilsson esittelee osia kattavasta tutkimuksesta, joka osoittaa että kännykkäteknologia voi aiheuttaa vakavia seuraamuksia. Medikament Faktabocket 2005.

Svart på vitt

Todisteita sähköyliherkkyydestä. Rigmor Granlund-Lind och John Lind. Mimers Brunn 2002.

Tål du el?

Kirja terveydestä, sähköstä ja tekniikasta. Clas Tegenfeldt. Bilda Förlag 2001.

Cellphones

Invisible Hazards in the wireless age. (Langattoman tekniikan aikakauden näkymättömät vaarat.) George Carlo och Martin Schram. Carroll & Graf publishers Inc 2000.

Cellular Telephone Russian Roulette

Historiallinen ja tieteellinen näkökanta. Robert C Kane. Vantage Press Inc 2001.

The Invisible Disease – The Dangers of Environmental Illnesses caused by Electromagnetic Fields and Chemical Emissions

Gunni Nordström. O Books 2004.

The Body Electric – Electromagnetism and the foundation of life

Dr. Robert O Becker ja Gary Selden. Kustantamo William Marrow & Company Inc.

Föreningen Vågbygarens hemsida/Vagbygaren-yhdistyksen kotisivu

Sisältää monia tosiasioita ja lukutipsejä, www.vagbygaren.org

Kaunis Vankila

Sähköä ja kännykkäsäteilyä paossa

Gunilla Ladberg, filosofian tohtori pedagogiikassa, on kirjoittanut 20 kirjaa, mm. Den mänskliga hjärnan – en upptäcktsfärd.

Ett vackert fängelse/Pakolainen omassa maassaan kertoo ihmisistä, joiden on ollut pakko paeta kodeistaan, työstään ja eristäytyä metsään.

Elisabeth kouluttautui graafiseksi muotoilijaksi, työskennellen tietokoneella, mutta sairastui kolmen viikon jälkeen. ”Tunsin huimausta, sydän-, iho- ja silmäongelmia, päänsärkyä, väsymystä ja olin täysin vailla keskittymiskykyä.”

Maria on ollut kauan sähköyliherkkä. ”On ikäänkuin olisin spitaalinen tai jotakin. Mutta spitaaliset saivat kuitenkin oman saaren asuakseen ja heidät tunnustettiin sairaiksi.”

Heidän tarinansa on kerrottava, koska se koskettaa meitä kaikkia. Nämä ihmiset ovat joutuneet kärsimään niin epäoikeudenmukaisesti. Ainut erottava asia heidän ja meidän välillä on hyvä onni - ei mikään muu.

Ote Kirjastopalvelun oikolukijalta: Kuvaus on myötäelävä ja kertoo vahvasta sosiaalisesta kiinnostuksesta. Kirja antaa hyvin uskottavan näkökulman ajankohtaisesta problematiikasta. Arvokas puheenvuoro.

Gunilla Ladberg Pedagogik & Språk
ISBN 978-91-973438-6-2